

DISSERTATIO PHILOLOGICO-CRITICA
QVA
LOCA NOVI TESTAMENTI
II. EP. PETRI C. II, ψ. 9 - 13.
ET
EP. IVDAE ψ. 8 - 10.
PER CONTINVAM *Ανάκριση* ET *Σύγκριση*
EXPENDVNTVR.

HANC
DEO CLEMENTER ANNVENTE
PRAESIDE
IMMANVEL HOFFMANN,
LINGVAE GRAECAE PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO,
ET DVCALIS SEMINARII THEOLOGICI
EPHORO,
PRO OBTINENDO GRADV MAGISTERII
DIE SEPT. MDCCLXII.
IN AVDITORIO PHILOSOPHORVM AESTIVO
PVBLICE DEFENDET
IOANNES FRIDERICVS WOLF, *Rietbensis.*
SERENISSIMI STIPENDIARIVS ET MAGISTERII
PHILOSOPHICI CANDIDATVS.

TVBINGAE
LITTERIS ERHARDIANIS.

DISSERTATIO PHILOLOGICO-CRITICA
DE
LOCA NOVI TESTAMENTI
II. EP. PETRI C. II. V. 9 - 13.
ET
EP. IUDAE V. 8 - 10.
PER CONTINUAM ANNOTATIONEM ET
EXPLANATIONEM

HANC
DEO CLEMENTER ANNEXIT
PRAESIDI
IMMANUEL HOFMANN,
PRINCIPALIS PROFESSOR PUBLICUS ORDINARIUS
ET DUCALIS SEMINARI THEOLOGICI
EPISCOPI
PRO OBTINENDO GRADU MAGISTERII
DIE SEPT. MDCCCXII
IN AUDITORIO PHILOSOPHORUM ASSISTIVO
PASCHE DEBERT
IOANNES FRIDERICUS WOLF, BISHOPH.
SERENISSIMI STRENDLIARUM ET MAGISTERII
PHILOSOPHICI CANDIDATUS

TUBINGAE
LITTERIS ERHARDIANIS

B. C. D.

Reliquis Apostolis non minus, quam Paulo (a), sua esse *δυσνόητα*, tam quoad *res* ac doctrinas in Scriptis eorum comprehensas, quam quoad *stilum*, quo istæ exprimentur, vel solum *Caput secundum posterioris Epistolæ S. Petri & Epistolæ S. Judæ*, quæ illud manifestè respicit, ac imprimis *Pericopæ istæ*, quas in frontispicio Dissertationis designavimus, abunde nos, instituto illarum curatori examine, ac mutuâ utriusque collatione, docere possunt. Operæ pretium itaque nos facturos esse confidimus, si his ipsis per observationes quasdam Philologico - Criticas lucis nonnihil adfundere conemur, palæstram simul hoc modo *Præstantissimis Dominis Candidatis Respondentibus* aperturi, in qua suam in hoc quoque studiorum genere eruditionem comprobare possint.

§. I.

(a) Cui *Petrus* ista tribuit 2. Ep. III, 16.

A

§. I.

Iuvabit, antequàm ulterius progrediamur, loca Scripturæ, quæ nostram deinceps exercebunt industriam, heic adpingere: II. Petr. II, 9 — 13. sic legimus: v. 9. οἶδε Κύριος, εὐσεβεῖς ἐν πειρασμῷ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως πολαζομένους τηρεῖν v. 10. μάλιστα δὲ τὰς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μισοῦσιν πορευομένους, ἢ κυριότητος καταφρονούντας. Τολμηταὶ αὐθάδεις, δόξας ἔτρεμσοι βλασφημούντες v. 11. ὅτι ἀγγελοὶ ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες, ἔφερον κατ' αὐτῶν παρὰ Κυρίου βλάσφημον κρίσιν. v. 12. ἔτοι δὲ, ὡς ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγεννημένα εἰς ἄλωσιν καὶ φθοράν, ἐν οἷς ἀνοῦσοι βλασφημούντες, ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαζήσονται, v. 13. κομιέμενοι μισθὸν ἀδικίας. Et in Ep. Judæ v. 8. Ομοίως μέντοι καὶ ἔτοι ἐνυπανιαζόμενοι σάρκα μὲν μαίνεσι, κυριότητα δὲ ἀδιτέουσι, δόξας δὲ βλασφημῶσιν. v. 9. ὁ δὲ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτι τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τῆ μωσείως σώματος, ἐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπιγεγκυῖν βλασφημίας, ἀλλ' εἶπεν Ἐπιτιμῆσαι σοὶ Κύριος. v. 10. ἔτοι δὲ ὅσα μὲν ἐκ ἰδίας βλασφημῶσιν ὅσα δὲ φυσικῶς, ὡς τὰ ἄλογα ζῶα, ἐπίσανται, ἐν τέτοις φθείρονται. (b)

§. II.

Quàm egregiè iusta *Analysis* eruendo horum locorum sensui genuino inferviat, postea experturi sumus; Dabimus itaque illam, & quidem, ope folius Grammaticæ, ex ipsis Textûs visceribus, ac indiciis in eodem obviis

(b) Versiones horum locorum, in progressu dissertationis seu in partes vocandas, seu aberrationis a vero sensu arguendas, heic jam addere superfedemus.

obviis, legitime deductam. Quod 1) ad locum *Petrinum* spectat, C. II, 1. per particulas *καὶ* & *καὶ* arcte hoc Caput connectitur cum antecedente; Locutus erat Petrus de *Apostolis*, N. T. Doctoribus, C. I, 16 — 18. nec non de *Prophetis*, V. T. Doctoribus, v. 19 — 21. nunc inverso ordine *his* opponit *Pseudoprophetas* V. T. illis verò *Pseudo-Doctores* N. T. quibus utrisque C. III, 2. rursus opponit τὰ ῥήματα προειρημένα ὑπὸ τῶν ἁγίων Προφητῶν, & τὴν τῶν ἀποστόλων ἐντολήν. Hos *PseudoDoctores* N. T. primò breviter & nervefe eodem versu 1. Cap. II. nec non v. 2. & 3. partim à *culpâ*, quam sibi contracturi sint, perniciofa dogmata fovendo & propagando, partim à *penâ*, seu *ἀπωλείᾳ*, ipsos certò manente, describit, deinceps à v. 4 — 9. inverso ordine prolixius probat (c) *certitudinem* τῆς ἀπωλείας, & v. 10. sqq. ipsos demùm hæreticos illos sec. perniciofa sua dogmata & facta depingit; Mirabile sane artificium sapientiæ apostolicæ, præmissâ penæ *υποτυπώσει* eò efficacius præmunientis animos fidelium adversus hæreses istas.

§. III.

Jam particula *εἰ* v. 4. *ἀνταπόδοτος* quidem esse videtur, nil enim sequitur, quod ad τὸ *εἰ* expressam faciat apodosin; Unde sunt, qui omninò heic *ἀνταπόδοτος*, seu *ellipsis consequentis* in enunciato connexo, agnoscendam esse existimant, quale & occurrat Rom. IX, 22. ut v. g. CASTALIO, PISCATOR, CAMERARIUS, GERHARDVS, nec non ANT. BLACKWALLVS in *Classicis SS. p. 61.* Atque hi in hâc aposiopesi ita apodosin sup-
plent:

(c) Probationem jam sequi, docet particula *γὰρ* v. 4.

plent: Si Deus angelis v. 4. si veteri mundo v. 5. si Sodomæ & Gomorrhæ non pepercit, excepto Loth, v. 6 — 8. utique nec, imò minus adhuc, parceret istis horum temporum improbis. Ne quis autem cum CLERICO hujusmodi ἀναπόδοτα stilo apostolorum in vitio ponat, ad similia in Scriptoribus profanis optimæ notæ, ARISTOPHANE v. g. CICERONE & VIRGILIO, obvia (d), provocant; Sed non putamus, opus esse hoc pharmaco; Hyperbaton hic quidem est, sed non ἀναπόδοτον, h. e. apodosis quidem per multa incisa longiùs à protasi sejuncta est, sed tamen non planè deficit, quærenda quippe in v. 9. Exitii prædicti certitudinem illustrat Petrus & confirmat inductione plurium exemplorum, cujus antecedens est v. 4 — 8. consequens v. 9. Ita nimirum argumentatur apostolus: Si justus ille Judex, Deus, Angelos, si mundum veterem, octo tantum animabus exceptis, si incolas Sodomorum & Gomorrhæ, excepto Loth, tam horrendum in modum punivit, novit sanè etiam Is ipse hodiernum, uti justos è tentatione eripere, ita injustos in diem judicii cruciandos asservare (e); Sic nullum est in oratione Apostoli vacuum, quod à Lectore demùm expleri debeat, sic non opus est, ut cum ER. SCHMIDIO in γὰρ vertamus, siquidem, quo pacto utique nulla in sqq. quærenda foret apodosis, sic omnium minime necesse habemus, suspicari cum PISCATORE, quod in fortè irreperit pro 124.

§. IV.

(d) Vid. BLACKWALLVS loco cit. & GLASSIVS Philol. p. m. 1212.

(e) Conf. A. H. FRANCKE in den Anmerkungen über einige Oerter der heil. Schrift, p. 183. ubi simile hyperbaton allegat ex 1. Tim. I, 3. coll. 18.

§. IV.

Duo itaque Petrus v. 9. ex præcedd. infert: *primò*, nosse Deum eripere pios ex tentatione, & *secundò*, eundem etiam nosse, injustos afferare in diem iudicii, *puniendos* (f). Postquam verò τῶν ἀδίκων generatim meminisset, v. 10. ex illorum numero iis maxime (μάλιστα) Iudicium divinum denunciat, qui post carnem proficiuntur in cupiditate pollutionis (τὰς ὁπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μiasμῆ πορευομένους) & qui dominationem aspernantur, (καὶ κυριότητος καταφρονήντας) Atque hos duos characteres τῶν ἀδίκων in seqq. ulterius declarat. Quæri aliàs solet, quomodo duo nominativi, πολυταὶ ἀνδράεις, accusativis, πορευομένους & καταφρονήντας, subiecti, à Solæcisimæ suspitione liberari queant? Haud ducimus consultum esse, α) eò heic confugere, quod majestas divini eloquii spernat Leges Grammaticæ, hoc enim est fecare nodum, non solvere; Nec acu rem tangere β) nobis videntur, qui cum PISCATORE, WOLLIO, SCHWARZIO, hæc verba pro *exclamatione* habent, signis exclamandi eapropter munienda, h. m. *Prob homines audaces! homines sibi placentes!* quasi exclamatio sit *indignantis*, ex abrupto præcedentibus adjecta, propter πᾶθος. Nil quoque nos cogit γ) cum BEZA, ESTIO &c. *ellipsis* heic statuere, itidem scribentis adfectui tribuendam, ita ut subaudiatur pronomen relativum δ) vel ὅτινες, & verbum substant. εἰσι. Non opus

(f) κολαζομένους est *præsens* pro futuro κολαθησομένους, uti C. III, II. λυομένων pro λυθησομένων; non ergo indignantur pœna temporales, æternarum præludia, ut aliqui volunt, sed ipsæ inferni pœnæ, quibus afferantur impij. Conf. v. 17. in fin.

opus est hęc spongiã ad detergendam solœcismi maculam, si, quę jam δτα) & genuina responsio est, nodum omninõ solvens, dicamus, verba, Τολμηταὶ ἀυθάδεις, novum *ordiri comma*, à præcedenti insignitè dispungendum (g). Sic enim hi nominativi omninõ *suum verbum finitum* habent in τέμμοι, & solœcismi suspicio prorsus evanescit. Scilicet *propositionem* faciunt verba comm. 9. & 10. hanc verò Petrus mox pluribus exponit & pertractat per χιασμὸν; *Membrum secundum*, (κυριότατος καταφρονέοντας) inde à verbis: τολμηταὶ ἀυθάδεις, (h) usque ad verba comm. 13. νομιέμενοι μισθὸν ἀδικίας, inclusivè; *membrum primum* verò (ὀπίσω σαρκὸς πορευομένους) inde ab ἰδοῦν v. 13. usque ad v. 17. inclus. in quã pericopã nominativi v. 13—15. verbum suum finitum habent v. 15. in ἐπλανήθισαν.

§. V.

Hęc est Analysis loci Petrini: quod 2) ad locum *Judæ* attinet, paucioribus illa expediri poterit. Adverbium *ὁμοίως* v. 8. *Ep. Judæ* sine dubio *apodofin* facit ad ὡς v. 7. (i)
Com-

(g) Uti & B. BENGELIUS in textu suo græco hęc verba à præcc. magno intervallo distinxit.

(h) Quæritur: num commate distinguendæ sint hæ duæ voces? Editiones sanè vulgò illas dispungunt, sed rectè BENGELIUS monet, quin substantivum & adjectivum copulentur, causam nullam esse; ἀυθάδεια certè *audaciam* parit ac nutrit. Ad vocem ἀυθάδεις vid. RAPHELIUS in *Annot. Herodoteis ad Tit. I. 7.* fcil. designat illa *hominem sibi pertinaciter placentem, hominem sui sensûs & capitis, & ex superbiã imperiũ, quin & moniti impatientem.*

(i) G. OLEARIUS quidem in *diff. de Angelis desertoribus & captivis* hanc particulam antecedentia respicere, & *similiter*, non, *sicut*, reddendam censet, quod enim ista, non modo ὡς cum

Comparaverat s. IVDAS peccata Sodomæorum cum peccatis Impiorum sui temporis, in verbis comm. 7. τὸν ὁμοιον-ιτέρας, nunc vicissim *hos illis* comparat, ut eò manifestior sit justitia similis pœnæ; Duos verò cum Petro characteres iisdem tribuit, *primum* hunc: σάρκα μὲν μιάνωσι, alterum verò, κυριότητα δὲ ἀδελτεῖσι, δόξας δὲ βλασφημῶσι ille respicit v. 7. *hic* in seqq. ulterius declaratur, v. 9, 10. ita quidem ut indignitatem facti efficacissimè demonstrer. *Adversativa* δὲ v. 9. respondet τῶ μῆντοι v. 8. (k) eademque init. v. 10. antithesin facit ad ἐκ ἐτόλμησε, κ. τ. λ. v. 9. uti in seqq. ad præcedens μὲν.

§. VI.

Hiscæ jam præmissis ad ipsam textuum nostrorum considerationem nos convertimus, ita quidem, ut transmissio hætenus *primo caractere*, qui perversos istos homines, cum quibus Petro ac Judæ h. l. res est, repræsentat ac fidelium quorumvis detestationi exponit tamquam *carni* ad insaniam usque deditos, πορευομένως quippe, ut Petrus ait v. 10. ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μασμῶ. sive, ut Judas rem exprimit v. 8. tamquam ἐνυπνιαζόμενος, σάρκα μιάνοντας ut, inquam, hoc transmissio, isti maxime cha-

cum accentu gravi scripta, sed etiam sine accentu hoc, quandoque id significet, probasse se putat in Obsf. ad Matth. p. 210. f. Verùm nimis apertè τὸ αἰς v. 7. & ὁμῶς v. 8. sese mutuo respiciunt, nec DEVARIVS in *L. de Græcæ Linguae Particulis*, utut quamplurimos istius particulae significatus undique conquiverit, hujus vel verbulo meminit.

(k) μῆντοι enim hîc significat *quidem*, non verò *tamen*, ut v. g. Joh. IV, 27. VII, 13. &c. Habet vim *declarandi* & *asseverandi*, nam pro δῆλυ, *sane*, *utique*, usurpari DEVARIVS docet cit. libr. p. 204. f.

characteri inhæreamus, qui eosdem παραδειγματίζεῖ tamquam homines, qui Dominationem spernant, & dignitates blasphemant. Uterque Apostolus ita hæc in re versatur, ut partim ipsum factum indignissimum atro carbone notet, partim verò indignitatem facti ob oculos sistat, & denique de funesto ejus eventu nonnihil subjungat.

§. VII.

Indignissimum factum ipsum à Petro describitur in verbis: καὶ κυριότητος καταφρονήσας, τολμῶσαι αὐθαδέας, δόξας ἢ τρέμσει βλασφημῶντες, & à Judâ brevius sic: κυριότητα δὲ ἀθετεῖσι, δόξας δὲ βλασφημῶσι. Uterque ponit abstractum pro concreto, ut Eph. 1, 21. Col. 1, 16. quemadmodum & Germani dicunt Herrschaft pro Herr. Qu. autem, quid per κυριότητα & δόξας heic intelligendum sit? Sunt A) qui utramque vocem ad ipsam Deitatem referunt, & quidem vel ad Deum essentialiter spectatum, ita ut κυριότης denotet dominium Ejus universale in omnes res creatas, δόξαι verò attributa Dei, omnipotentiam, omnipotentiam, omniscientiam &c. vel ad Christum, ut κυριότης innuat dominium Ejus, cujus respectu Petrus eum adpelleat Δεσπότιν, v. 1. & Judas Δεσπότιν καὶ κύριον, v. 4. δόξαι autem varios istos gradus Glorificationis Ejus, qui δόξαι, in plur. Petro audiant 1. Ep. 1, 11. Placuit hoc posterius CALOVIO, qui & multus est in adstruendâ hæc sententiâ ad Judæ v. 8. Sed rationes allatæ non fringunt. Alii B) de Angelis heic cogitant, iisque vel bonis, ut CLEMENS ALEX. ESTIVS, HORNEIVS, vel malis, quam sententiam B. BENGELIVS suam fecit, κυριότητα, dominationem in sing. dici existimans Principem Spirituum lapsorum, δόξας verò seu dignitates ceteros Spiritus lapsos; a) ^{mam} eamque præcipuam rationem ipsi

ipsi suppeditat locus parallelus Judæ v. 9. ubi Apostolus
 iudicium blasphemum, quod Petrus mox v. 11. contra
 dignitates ab Angelis ferendum negat, *Diabolo* ab Arch-
 angelo Michaële non illatum fuisse asserit. *S*dam inde re-
 petit, quod uterque Apostolus, tam Petrus v. 12. quam
 Judas v. 10. clarè innuit, loqui se de creaturis, quas im-
 pii non noverint; Quò etiam referri posse videtur, quod
 Paulus Col. II, 18. eos, qui Cultum Angelorum urge-
 bant, ἐμπατεύουσιν αὐτ, ἃ μὴ εἰδόμενα. Rursum alii C) tam
 κυριότητα quam δόξας, de quibus Petrus ac Judas loquun-
 tur, in terris quærent inter homines, hęcque a) **HAMMON-**
DVS respici putat *Apostolos & Gubernatores Ecclesiæ*,
 qui dicantur δόξω χριστοῦ 2. Cor. VIII, 23. quam inter-
 pretationem procut dubio, unà cum aliis multis, debe-
 mus zelo ejus pro Dignitate Episcopali; Melius b) cal-
 culos suos subducunt ii, qui per κυριότητα & δόξας intelli-
 gunt *Magistratum politicum*, sive dein cum GROTIO &
 WITSIO per κυριότητα intelligant quemvis Magistratum,
 etiam inferioris ordinis, per δόξας autem eos, qui in *sum-*
mis sunt honoribus, ἑξουσίας ὑπερχέουσας Rom. XIII, 1. sive,
 quod nobis quidem magis arridet, per κυριότητα ipsum Im-
 peratorem Rom. & per δόξας reliquos magistratus civiles,
 Procuratores v. g. & Præfectos provinciarum, sic enim
 ratio potest reddi, cur in *singulari* primùm, dein in *plu-*
rali loquatur apostolus?

§. VIII.

Argumenta, quæ hanc sententiam præ aliis com-
 mendabilem reddere possunt, hęc ferè redeunt: a) quia
 κυριότης in sing. optimè tribuitur Imperatori Rom. qui κύρι-
 ος κατ' ἐξοχὴν tum dici sueverat, Aët. XXV, 26. quando
 contra inter angelicos ordines etiam κυριότητες numeran-

B

tur

tur Col. I, 16. numquàm unus aliquis angelus vocatur *κυρίως*, sed integer quidam ordo angelorum dicitur *κυρίως* in plur. isque non præcipuus, præcedunt enim *θεόλοι*, Eph. I, 21. autem additur *πάσης*, quod itidem pluralitatem infert. β) Nusquam Angeli dicuntur *δέξαι*, cum è contrario apud Scriptores græcos frequentissimè *δέξαι* dicantur *honores* atque *imperia*, seu Magistratus, uti CLE-
RICVS ad Hamm. observat, p. 607. (1) γ) Quia non constat ex Historiâ Ecclesiasticâ, fuisse Apostolorum ætate hæreticos, qui detraherent angelis, aut iis minùs, quàm par erat, tribuerent, quin & blasphemarent eos; Imò verò *Æones*, quâ voce *Gnostici* Angelos signabant, utramque in horum Theologiâ paginam faciebant; Unde & BENGELIUS in *Gnom. ad 2. Petr. II, 10.* se nescire fateatur, quomodo Pseudo Doctores, quos Petrus & Judas notant, conati sint, iudicium blasphemum sibi arrogare in angelos malos? E contrario δ) facilius concipi potest, extinxisse isto tempore hæreticos, qui *omnem Magistratum civilem contemnendum esse* docuerint; Cum enim Romani eo-
ma-

(1) Dixeris forsan: *angelos* tamen videri posse *δέξαι* dici, quando passim legitur, Christum venturum esse *ἐν δέξῃ*, ad quam utique & pertineat *comitatus Angelorum*; Sed *ἄ* angelorum comitatum illis ipsis in locis à *Gloriâ* distingui, nam venturus dicitur in *Gloriâ Patris ἑ* *Suâ* cum angelis, Matth. XVI, 27. Marc. VIII, 38. quod autem in loco parall. Luc. IX, 26. etiam angelis *δέξαι* videtur attribui, nondum probat, eos *δέξαι* aut *δέξαις* dici, alioquin & nos è N. T. probare possemus, Regem Salomonem *δέξαι* dici, quia *δέξαι* illi tribuitur Matth. VI, 29. *Germani* certè haud rarò Magistratibus suis tribuunt titulum *Herrlichkeit*, quam vocem & versio Reiziana, nec non Belgica h. l. adhibent, *κυρίως* contra reddentes *Herrschaft*.

maximè tempore, quo Petrus & Judas Epistolas suas scripserunt, imperium obtinerent in florentissimam orbis terrarum partem, & Imperatorum jam aliqui, Tiberius v. g. Cajus, Nero, illud summâ cum sævità & impietate administrassent, quid mirum? si Pseudonymi Christiani, sub prætextu Libertatis Christianæ, Magistratus ethnicos contemserunt blasphemaruntque, illorum se imperio subducentes, & quidvis in illos tam verbis quàm opere sibi licere existimantes (m); Pertinet hùc vel maximè v. 19. *hujus Cap.* ubi Seductores isti *ἐλευθερίαν ἐπαγγέλλεσθαι* dicuntur, & apud *Judam* v. 11. ubi ausus eorum nefarii comparantur *cum Seditione Kore*, qui contra Mosen & Aharonem rebellavit. Amicè etiam conspirat, quod Petrus jam 1. Ep. Cap. II, 13-17. iisdem, quibus & 2da Epistola inscripta est (vid. C. III, 1.), obedientiam ergà Magistratus politicos inculcare, & contrà abusum Libertatis Christianæ protestari necessum duxit, ut adeò exstantiora certè læsæ majestatis *humanae* quàm *angelicæ* vestigia in ipsi Petri Epistolis reperiamus.

§. IX.

Nec obstat ε) huic sententiæ, quod *Petrus* v. 11. Angelos dicat non tulisse judicium blasphemum adversus *κυριότητα & δόξας*, v. 10. memoratas, (ad has enim referendum est *τὸ κατ' αὐτῶν* v. 11. ut infra docebitur) *Judas* verò idem dicat de Michaële Archangelo ergà *Diabolum*, unde vi parallelismi *κυριότης & δόξαι* angelos malos, quorum Princeps sit Diabolus, denotare debeant. Agnoscimus, effatum Judæ Petrino in Summâ rei parallelum

(m) Vid. VITRINGA obsl. SS. L. IV. C. IX. §. XXXVI. p. m. 1004.

Ielum esse, sed urgemus simul manifestam inter utrumque discrepantiam in accessoriis quibusdam; *Summa rei* utrinque hæc est: *audere illos homines*, quos atro hæctenus carbone notaverant apostoli, quod ne angeli quidem facere sustinuerint; *Differentia* verò quædam in eo se prodit, quod *Petrus* Angelos (quorum NB. in genere meminit) à maledicendo abstinuisse ait in certamine *cum Imperiis*, quantumvis impiis, *Judas* autem, amplius aliquid dicturus, addit, Principem quoque angelorum, *Michaëlem*, (necum inferioris ordinis angelos) ne tum quidem maledicendo iudicium sibi ipse sumisisset, ubi certamen habuit cum *Diabolo*, qui pessimo quovis Magistratu sine controversiâ pejor fit.

§. X.

Q) Quum *blasphemare* dicuntur hi homines à Petro v. 12. & *Juda* v. 10. quæ ignorant, phrasæ hæc: ἐν οἷς ἀρνοῦσι & ὅσα ἐκ εἰδέναι, non necessariò cogitare nos jubent de *Angelis*, quasi æquè ac illa Col. II, 18. εἰ μὴ εἰδέναι, periphrasis essent angelorum, qui sint naturæ inconspicuae, ac proinde hominibus parùm notæ; Aliud sanè est ἀρνοῦσιν & ἐκ εἰδέναι, aliud μὴ οἶδαν, nec pro parallelis planè hæc locutiones habendæ sunt; nam in iis etiam, quæ ceteroqui sub oculos cadunt, multa possunt *ignorari*, v. g. in *Magistratu politico* divina ejus origo, ac majestas, & reverentia illi proinde debita, utilitas hujus Instituti divini, Arcana imperii, de quibus iudicium sibi sumere temerarium est, uti & num abusus potestatis summo magis Imperanti, quàm magistratui inferiori, aut v. v. huic magis quàm isti, imputandus sit? Hæc & alia hujusmodi h. l. respici, neutrum plurale, ὅσα, indicare videtur, quin & Col. II. τὸ εἰ non satis commodè de *naturâ Angelorum* invisibili accipitur, sed generatim innuitur adfectata sciens.

scientia eorum, quæ de Angelis nescire nos voluit Deus, & Gnostici tamen, vel certe illorum Prodrumi, ita se scire venditabant, ac si oculis suis vidissent, & tamquam testes oculati testari possent, quid in mundo invisibili fiat? Has ob rationes haud diffitemur verisimiliorem nobis videri hanc postremam sententiam, quæ per *κρυβήτα* & *δόξαι* Magistratus civiles tam summi quàm interioris ordinis intelligit.

§. XI.

Quod de contemptu illorum addit Petrus in verbo *καταφρονήσας*, id Judas exprimit verbo *ἀθετείς*, quod significatum quodammodo intendit; Proprie enim significat *deponere*, scil. ab officio, *abrogare*; Huc nimirum tendebat contemptus Magistratum apud homines istos, isque duo præcipue involvebat, ut nempe a) ipsam *functionem* Magistratus tamquam iniquam & Christianis indignam, Libertati Ecclesiæ inimicam, atque a Diabolo inventam traducerent, dein β) homines eâ dignitate præditos aspernarentur, eorumque mandata & res gestas quaslibet in calumniæ ac maledicentiæ materiam raperent, ut hodieum homines *ἀνυπότακτοι* facere solent.

§. XII.

Denique in descriptione facti indignissimi nec hoc præterire fas est, quando Petrus *δόξαι*, inquit, *εὐ τρέμουν βλασφημούντες*, & Judas, *δόξαι δὲ βλασφημούν.* A) Quid per *δόξαι* intelligendum sit, supra exposuimus; Jam id unum addidisse sufficiet, *Vulgatum* male hæc verba Petri reddidisse: *Sectas non metuunt introducere blasphemantes*, a) enim *δόξα* & *κρυβήτα* h. l. aperte sunt species ejusdem generis, adeoque *δόξαι* hîc non sunt *opiniones* aut *sectæ*;

Melius idem Interpres apud Judam vertit: *majestas*, licet pluralem adhibere debuisset loco singularis. b) verbum *introducere* noviter intrusum est in textum, forte ad imitationem verbi *παρισάξωσι* v. 1. B) ε̄ τρέμωσι respicit præcedens substantivum *πολιτῶν*, nam specimen est *audaciæ*, non *tremere*, ubi *tremendum* erat; quum verò huic verbo additur participium, *βλασφημῶντες*, vel hoc positum est pro *infinitivo*, ut sæpe (n), quo pacto sensus hic foret: *majestates blasphemare* non horrent seu verentur, vel construendum est, non cum *τρέμωσι*, sed cum *δέξας*, ut sensus sit: *magistratus blasphemantes*, sive *dum blasphemant*, non tremunt. C) ad ipsum verbum *βλασφημῶν* notandum est, CALOVIVM post alios ex eo arguere, quod *κυριότης* & *δέξαι* ad *Deum* ipsum vel *Christum* referri debeant; verum ab usu verbi ecclesiastico, qui utique crimen læsæ majestatis divinæ infert, non concludere licet, ubique innui blasphemiam, *rigorose* sic dictam; Sæpe enim indigitatur illo *maledicentia* in genere, quâ famam alterius lædimus, nam *βλασφημῶν* est *βλάπτειν τὴν φήμην*, vid. Rom. III, 8. 1. Cor. IV, 13. Tit. III, 2. Eph. IV, 31. 1. Petr. IV, 4. Quid? quod blasphemia in Magistratus, *Dei* vicem gerentes, in ipsum quoque *Deum* redundet.

§. XIII.

Facto ipso graphice depicto, uterque Apostolus *dignitatem* ejus demonstrat; Petrus hoc modo: *Audaces isti & superbi contemunt & blasphemant Dominationem & dignitates, cum tamen ne angeli quidem audeant, judicium maledictionis in eas ferre*; Judas sic: *Dominationem spernunt,*
 &

(n) Vid. GLASSII Ph. S. p. 926. f. 932. f.

& dignitates blasphemant, Archangelus vero Michaël ne Diabolo quidem maledicere ausus est. Jam expendamus singula utriusque verba, & primò quidem Petri è v. 11. ὄπρ) græca hæc particula, æque ac latina, ubi, quandoque valet cum, ut 1. Cor. III, 3. quod etiam PLVTARCHO, ISOCRATI & DEMOSTHENI in usu esse, STEPHANVS in *Thef.* exemplis probat (o). ἄγγελοι) boni scilicet, è quibus *Judas* v. 9. speciatim Archangelum Michael memorat. Suprà v. 4. vocabulum generale ἀγγέλων, restringendum est ad angelos malos, uti hîc ad bonos, ut inque ex materiâ substratâ; ἰσχυρί καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες) ἰσχύς) notat robur natura, δύναμις) potentiam dignitatis, unde LV-THERVS optime expressit: Stärke und Macht; Comparatiuus μείζονες non est referendus (p) ad reliquos angelos, quasi intelligantur angeli, præ aliis angelis robore ac potentiâ valentes, e. g. Archangelus Michaël *Juda* v. 9. sed vel ad PseudoDoctores, Magistratus blasphemantes, ut GERHARDVS & LANGIVS volunt, vel ad κυριότητα & δόξας v. 10. Prius si placeat, sensus hic erit: audaculi isti audent, quod ne angeli quidem, ipsis longe potentiores, umquam sunt ausi; Si posterius, tum hoc vult apostolus: Etsi plus possint ac valeant angeli, quàm potentissimi inter homines, scil. Reges, aliique Magistratus in mundo, iudicium tamen in hos ferre non sustinent, nec iis maledicunt; ita GROTIVS, GOMARVS &c. quibus & nos adstipulamur ob sequens κατ' αὐτῶν, quod pariter respicit κυριότητα & δόξας, uti jam nunc probabimus.

§. XIV.

(o) Conf. ER. SCHMIDIUS ad h. l.

 (p) Cum DODDRIDGIO in *Paraphrasi* hujus loci.

§. XIV.

Pro ε Φέρει, quod Petrus habet, Judas utitur composito ἐπιφέρει, manifesto argumento, quod Φέρει h. l. non significet *portare*, sed alteri *inferre*, intorquere. κατ' αὐτῶν) Sunt a) qui pronomen *relativum* hīc positum putant pro *reciproco*, αὐτῶν pro αὐτῶν seu ἑαυτῶν; VULGATUS certe & ARABS vertunt: *adversum se*, quos secutus Codex Steph. 17 ex κατ' αὐτῶν fecit κατ' ἑαυτῶν, & κατ' αὐτῶν Editor N. T. Græco-anglicani, à quā lectione nec HOMBERGIUS videtur alienus esse; LUTHERVS pariter vertit, *wider sich*, Vulgati sine dubio fide. Triplex autem sensus emergit, si αὐτῶν reciprocè accipiamus: α) mus hīc est: Angelos, (malos scil.) non portare, sustinere, iudicium blasphemum, seu execrabile, ut *Vulgatus* vertit, adversus se latum à Domino; sed recte β) regerimus: sic nullam adparere connexionem inter v. 10. & 11. sive per κυριότητα & δόξας v. 10. angelos intelligamus, sive magistratus humanos; qualis enim hæc foret illatio: angeli mali non sustinent iudicium execrabile adversus se latum à Domino, E. homines abstineant à conviciis in illos, vel: E. magistratus civiles non sunt conviciis profcindendi? γ) quod Φέρει hīc non significet, *portare*, *sufferre*, sub initium hujus Sphi jam monuimus. 1) βλασφημῶν ineptè vertitur *execrabile*; κρισις βλασφημῶν, seu, ut Judas v. 9. habet, κρισις βλασφημίας nil aliud notat, quàm iudicium, *maledicendo* adversus aliquem latum. 2) παρὰ cum *dativo*, uti hīc παρὰ κυρίω, non significat à Deo, sed *apud Deum*. Alii β) hunc faciunt sensum: angelos *bonos* non ferre iudicium blasphemum contra angelos malos apud Dominum *adversus se*, h. e. quia purissimæ ipsorum naturæ *adversum* foret, os suum angelicum execrando *contaminare*,

nare, sed coactum hoc esse, in aprico est; Unde alii γ) κατ' αὐτῶν, retento sensu reciproco, vertunt: *adversum se mutuo*, h. e. alius adversus alium, suæ naturæ & generis socium, quâ ratione sensus hic foret: Angelos bonos non ferre iudicium in malos ob communionem naturæ angelicæ, quæ inter ipsos obtineat, ne suam in iis naturam conviciis profcindant; Verùm & hoc longiùs quæsitum est, neque hanc ob causam angeli boni à iudicio in malos abstinent, sed ideò solùm, quoniam arrogare sibi verentur, quod Dei Reservatum est, unde mox additur: *coram Deo*, supremo Iudice. Præstat igitur b) retinere sensum vocula *αὐτῶν relativum*, eamque referre ad *κρίσιμτητα & δόξας* v. 10. ubi, si per eas intelligas *angelos malos*, sensus hic erit: Angeli boni non ferunt iudicium maledicum seu cum maledictione conjunctum adversus angelos malos, quantum minus nos homunculi id facere sustineamus? Si autem *magistratus humanos*, summi & inferioris ordinis, hoc volet apostolus: audaces illi magistratus blasphemare haud verentur, cum tamen ne angeli quidem umquam tale quid ausi sint.

§. XV.

Phrasis: *παρὰ κριση*, *apud Dominum*, exulat è Codice Alexandrino, & Stephanico γ), nec in versione latinâ, syriacâ, æthiopicâ & copticâ legitur, quod illi respondeat; *παρὰ* tantum omittit Cod. Petavianus 3. & pro *παρὰ κριση* 4. Codices apud MILLIUM, quibus BENGELIUS sum addit, habent *παρὰ κριση*. Millio proinde scholion sunt hæc verba, in Prolegg. §. 801. consentiente GROTTIO ad h. l. BENGELIUS autem illa tuetur, nam præter Codices longe plurimos, qui illa exhibent, favet illis etiam hoc, quod Judas in loco parall. pariter *κριση* meminit, cui reliquerit Michaël iudicium. Norunt quippe Angeli,

C

Angeli, magistratus humanos Domino subesse, tamquam Judici suo, indeque, Jus ejus majestaticum reveriti, abstinere à Judicio *in ejusdem praesentia* ferendo. *βλάσφημος κήριος* in fine comm. 11. quid noeret, §. XIV. jam monstravimus; Ac sane ipsa Sacra Scriptura testatur, Angelos, cum de Regibus ac Principibus, etiam impiis ac flagitiosis locuti sint, numquam nisi modeste, non cum maledictis, locutos esse, e. g. Dan. IV, 10. ff. it. v. 27. X, 13. & Cap. XI, XII. passim; nimirum ipsi quoque reverentiam exhibent potestati, quam Deus illis concessit (q).

§. XVI.

Petrum haecenus indignitatem facti probare audivimus è contrario exemplo *modestice Angelicae erga Magistratus humanos*; nunc & *Judas* audire juvabit, qui v. 9. eandem probat *ex modestia ipsius aded Archangeli Michaelis erga Diabolum*. Tractatio hujus commatis IV. potissimum momentis absolvitur; Disquirendum est I.) Quis sit ille *Michael Archangelus*, de quo *Judas* loquitur? II.) quid intelligi debeat per *corpus Mosis*, quod obiectum fuisse dicitur Certaminis inter *Michael* & *Diabolum*? III.) *quomodo Archangelus Michael* in hoc certamine sese gesserit erga *Diabolum*? & IV.) denique, num exemplum hoc probet, quod probandum erat?

§. XVII.

Qu. itaque I.) Quis sit ille *Michael Archangelus*, tam hinc, quam Dan. X, 13. ubi *Michael* adpellatur *אֶתְרֵי הַשָּׂרִים*, unus è *Principibus primariis*, & eodem Cap. v. 21. ubi simpliciter *שר*, *Princeps* dicitur; porro

(q) Ita GROTIUS ad locum nostrum.

porro Dan. XII, 1. ubi vocatur *הַמַּלְאָכִים*, *Princeps ille magnus*, & in N. T. Apoc. XII, 7. ubi ὁ *Μιχαὴλ* καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ dimicasse perhibentur adversus τὸν ἀρχαῖον καὶ τὰς ἀγγέλους αὐτοῦ, cui loco aliqui, iidem ἐ N. T. adjiciunt locum 1 Theff. IV, 16. ubi simpliciter *Archangeli* mentio fit, cujus cum voce venturus sit Dominus, nullo adhibito nomine hujus Archangeli proprio; Sunt 1.) qui in omnibus hisce locis *Michaëlis Archangeli* vel solo etiam *Archangeli* nomine designari putant *Filium Dei*, *Dominum nostrum Jesum Christum*, *Angelorum Creatorem* & *Angelum Foederis*; Ita ER. IVNIVS, PAREVS, COCCEIVS, CLOPPENBURGIUS, WITSIVS, quorum hic integram dissertationem huic quaestioni impendit, Miscell. T. II. Exerc. IV. (r)

§. XVIII.

Dabimus praecipuas rationes hujus Interpretum partis, ac singulis, quæ pars adversa respondeat, subjungemus. Dicunt A) ipsum nomen *Michaël* in omni sua ἐμφασει non nisi Christo competere, sive dein *interrogative* exponas: *quis est sicut Deus ille?* sive, quod magis ad rem facit, *affirmative*: *qui est sicut Deus ille*; (s) sed nimium probat hoc

ar-

(r) Add. VITRINGA in *Anacr. Apoc. Job. ad C. XII, 7.* Oportet quoque hanc causam egit ERN. FRID. NEUBAVER, *Prof. Gieß.* in IV. Dissertationibus, quæ autem jam non sunt ad manus.

(s) Ἰ enim non modo significare *quis*, sed etiam *qui*, patere putant ex Judic. VII, 3. Coh. V, 9. Jam quod *primum locum* attinet, verti quidem is potest: *quisquis* timidus est & trepidans, revertatur, sed vel sic inest interrogatio, licet indefinita, quam definite expriment

argumentum; Sequeretur enim, multò minus id nomen hominibus tribui posse, quod tamen factum legimus Num. XIII, 13. & alibi sæpe. B) Cum Scriptura *unum* modò Archangelum doceat, nonnisi in numero *singulari* de illo loquens, & antonomastice quidem, 1 Theff. IV, 16. recte per illum intelligi putant angelorum omnium *Principem ac Dominum*, de quo sermo sit Col. II, 10. Hebr. I, 6. 1. Perr. II, 22. R. a) ad *antecedens*, non aded constare, quod unus tantum sit Archangelus, nec plures; Certe locus 1. Theff. IV. aded non probat *unitatem*, ut potius haud obscurum *pluralitatis* vestigium in eo deprehendatur; Dicitur enim, ἐν Φωνῇ Ἀρχαγγέλου, *eines* Erzengels, non τῷ Ἀρχαγγέλου, *des* Erzengels; hoc demum innueret Archangelum antonomastice talem, & sui generis unicum, illud verò innuit *unum ex* archangelis (c). b) fallit etiam *consequentia*, cum non minus Archangelus dici queat creatus aliquis Angelus, quàm Beelzebub ὁ ἀρχὼν τῶν δαιμονίων dicitur Matth. XII, 24.

§. XIX.

Instant C) Angelos bonos Apoc. XII, 7. dici *Angelos Michaëlis*, cum autem Angeli alium Dominum, alium Principem, cuius Angeli sint, & dicantur, nullum habeant agnoscantque præter Christum, necesse omninò esse,

LXX. τίς δειλὸς καὶ φοβούμενος; ἀποσραφήτω. Atque sic in *altero* quoque ἢ per τίς vertunt, ut sensus sit: & *quis* amans est, seu amat, habere multitudinem? non proventus, scil. erit ipsi. Quà ratione textus uterque simul *querit & sibi ipse responderet.*

(t) Vid. BENGELII Gnom. ad h. l.

esse, ut Christus sit ille Archangelus Michaël. *Sed* limitanda est *minor* propositio: Concedimus, Angelos præter Christum nullum alium agnoscere Dominum *supremum*, sed eosdem propterea nullum agnoscere posse *Christo inferiorem ac se omnibus tamen superiorem*, negamus. Possunt certe *vel omnes Angeli vel certus eorum numerus* Michaëli subesse ut Principi, quem Christus eis præfecit; nam & Draconi sui sunt angeli, Apoc. XII, 7. Urgent D) Michaëlem Dan. XII, 1. vocari *Principem illum magnum, qui pro populo Dei stet*; hunc autem alium esse non posse nisi Christum, qui *Angelus Dei* audiat, isque *Dux Israël* Jos. V, 14. Exod. XXIII, 20. Esai. LXIII, 9. At in hoc argumento claudicat *consequentia*: Quid enim obstat, quo minus Princeps aliquis Angelorum unius etiam populi, scil. Israëlitici, Princeps, qui res illius curet, à Deo constitutus esse credatur, æque ac ibidem Diabolus aliquis Regno Perfarum præ aliis infestus fuisse dicitur? & nonne Michaëli *alii Principes, iique primarii*, junguntur Dan. X, 13?

§. XX.

Etiam argumentum eis suppeditat Apostolus Judas in ipso hoc loco nostro, quando Michaëli eadem attribuit verba: *Increpet te Dominus!* quæ Propheta Zacharias Cap. III, 2. *Angelo, qui est Jehovah*, tribuit, hinc enim recte sibi colligere videntur, Michaëlem Archangelum esse *Angelum Jehovam, i. e. Christum*. Verum enimvero apud Zachariam neque Michaëlis neque Archangeli nomen extat; nil itaque inde inferri potest, nisi existere Angelum Jehovæ, qui & ipse Jehova sit, quis autem hoc negat? quæritur duntaxat; an Michaël sit iste Angelus Jehovah? Id verò neque ex Zachariâ probari potest, ob

rationem modò allatam, neque ex collatione Judæ cum Zachariâ; Largimur, Judam ad Zachariæ locum respexisse, quamvis sint, qui ægre id admittant, negamus autem, Judam narrare eandem, quam Zacharias, historiam; Vix ullâ aliâ in re Judæ cum Zachariâ convenit, quàm in verbis: Increpet te Dominus! Cetera omnia dissonant, quin & *in ipsâ increpandi* formulâ discrimen observat *Digniss.* BVRKIVS in Gnom. ad Zachariam (u). Atque sic liquere jam reor, sententiam de Michaële Archangelo, ipso Filio Dei, omnibus licet machinis adhibitis, vix tamen ac ne vix quidem tueri se posse.

§. XXI.

Alii proinde 2.) rectius sub Michaële Archangelo quærunť *Angelum creatum*, cui tamen à Creatore præfutura quædam in ceteros, aut certum eorum munerum, concessa sit. A) ^{mum} argumentum subministrat locus parallelus 2. Pet. II, 11. ubi de ἀγγέλους in plur. adeoque de angelis creatis sermo est, è quibus Judam deinceps *unum* speciatim nominare voluisse, vero est simillimum. B) *Modestia*, quam phrasis, ἐν ἐτόλμησε, prodit, angelum *creatum* magis decebat, quàm *increatum*; quæ verò ad emolliendam hanc phrasin, ne Christi majestate videatur indigna, nonnulli adferunt, infrà diluemus. C) 1. Theff. IV, 16. Paulus *Archangelum à Christo* palàm discernit, quando

(u) Verba hæc sunt: *Angelus creatus Michaël, apud Judam cit. loco, tantùm ausus est optativè dicere, increpet te Dominus! Sed Angelus Jehovæ, ipse Jehovab, arcani divini consilii plane conscius, etiam in indicativo dicere potest, increpabit te!*

do *Dominum*, h. e. Christum, cum voce *Archangeli* ait è cælo descensurum esse; Excipit quidem CLOPPENBURGIVS, evanescere distinctionem Christi ab Archangelo, si dicatur, simile hîc esse dictionis schema, quale 1. Sam. III, 21. legimus, ubi *Jehovah* Samueli in Siloh se manifestasse dicitur in verbo *Jehovæ*: quemadmodum scil. hîc, in verbo *Jehovæ*, exponi debeat, in verbo suo, ita & Paulum per celevsma & vocem Archangeli, nec non Dei tubam, intelligere celevsma, vocem, & tubam ipsius Christi Domini, quâ in glorioso isto adventu suo se demonstraturus sit & *Archangelum*, seu Principem angelorum, & *Deum*. Sed coacta hæc esse, nemo non videt, nec interpretationi huic bene convenit cum loco parallelo Matth. XXIV, 31. ubi vox *tubæ angelis* attribuitur à Christo, qui & eos se missurum esse testatur; Ac sane tuba decorè magis est in manu & ad os *Ministri*, quàm ipsius *Domini & Regis*, quare & in *Apocalypsi* ad singulos divinatorum Judiciorum actus Angeli, non verò ipsemet Christus, tubis canentes audiuntur (x).

§. XXII.

D) Dan. X, 13. Michaël dicitur *unus* Principum primorum; Jam per *Principes* Angelos notari certum est; *Primi* Principes sunt præcipui inter angelos, gloriâ, auctoritate & potestate præ ceteris eminentes; Eorum autem *unus* si Michaël sit, oportet, ut ejusdem cum iis sit ordinis, licet fortasse gradu aliquo superior. Neque lucrantur quidquam dissentientes, מִיָּאֵל non vertendo *unus*, sed *primus*, ut Gen. I, 5. Præterquam enim, quod absque necessi-

(x) Ita WIRTSIVS ipse Misc. T. II. p. 129. f.

necessitate sic recedatur à communi & ordinariâ vocis hujus significatione, hîcque non sequatur *secundus, tertius*, uti citato loco *Geneseos*, revera res eodem redit, cum *primus* Principum primorum utique ex numero & ordine eorum sit. Majori specie blanditur hæc exceptio: quod Christus, Angelus ille Interpres, מַלְאָכִים אֵלֶּיךָ, dicatur *unus ex mille* Hiob. XXXIII, 23. neque tamen idcirco dici queat ejusdem cum hisce ordinis esse; Sed alienus est hic locus, nam mille isti sunt *angeli* quidem, sed non *angeli interpretes*, heic verò Michaël dicitur *unus Principum primorum*, quo ipso reliqui omnes *eidem pares* declarantur in eo, quod æque ac ipse sunt Principes primi. E) Uti Dan. X, 21. *Michaël Gabrieli*, ita hic mox v. I. C. XI. *Michaëli* suppetias tulisse dicitur; Malè ergo consulitur honori Christi, si is credatur h. l. *Michaëlis* nomine indigitari. F) Locum Apoc. XII. quod attinet, vix dubitare licet, Michaëlem v. 7. alium esse, quàm Eum, qui v. 5. vocatur *filius*, virgâ ferreâ gentes pasturus, v. 10. *Christus Dei*, & v. 11. *agnus*. Maneat itaque *Michaël Archangelus*, quem *Textus* noster sonat, *Angelus creatus*.

§. XXIII.

Progredimur jam II.) ad alterum momentum, investigaturi, quid intelligi debeat per *Corpus Moïsi*, quod *objectum* fuisse dicitur certaminis inter Michaëlem & Diabolum? I.) *Certamen ipsum*, ad præcindendam humani ingenii curiositatem, quæ rimari magis quàm mirari solet, breviter ac nervose describitur in verbis: ὅτι τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο. Observamus heic A) quamvis particulâ ὅτι generalissime notetur *tempus*, quo facta sit illa disceptatio seu altercatio Archangeli Michaëlis cum Diabolo,

bolo, propiùs tamen illud definiri posse ex argumento disputationis; Cum enim *super Corpore Mosis* orta sit illa, post mortem ejus eadem facta sit oportet. B) *Διάβολος*, cum articulo, notat *Principem malorum Dæmonum*, juratum Archangeli Michaëlis hostem; vid. Apoc. XII, 7. C) Verbum *διακρίνας* varios sustinet significatus; Etiam in N. T. sæpiissime notat *dubitare*, Matth. XXI, 21. Marc. XI, 23. Act. X, 20. XI, 12. Rom. IV, 20. XIV, 23. Jac. I, 6. nonnumquam *discernere*, Jac. II, 4. & in hâc ipsâ *Jude* Epistola v. 22. adde Act. XV, 9. ubi activum *διακρίνα* eodem sensu usurpatur; quandoque verò etiam *altercari*, *disceptare*, ut Act. XI, 2. & hoc loco. D) *διελέγεσθαι* significat *colloqui*, *differere*, Act. XVII, 2, 17. XVIII, 19. XIX, 9. XXIV, 12, 25. Ebr. XII, 5. Cum verò hoc *posterius* verbum etiam *familiale colloquium* denotet, ut v. g. c. I. Ebr. XII. prius addidit Judas, ut *acrem* fuisse illam *disceptionem* significaret, nam *διακρίνας* *Hesychio* idem est, quod *μαχεσθαι*. Habemus ergò hïc certamen *verbale* inter Michaëlem & Diabolum, *reale* per *πολεμῶν* describitur Apoc. XII, 7. ff.

§. XXIV.

2.) *Objectum* certaminis indicatur verbis: *περὶ τοῦ Μωσέως σώματος*. Qu. autem, quid per *Corpus Mosis* h. I. intelligendum sit? utrum *proprie* accipi debeat de Corpore Mosis *physice* spectato, an *improprie & figurate* de Corpore aliquo *mystico*, quod certo sensu dicatur *Corpus Mosis*? cujus quæstionis decisio etiam statum controversiæ inter Michaëlem & Diabolum determinat. Faciamus initium A) ab iis, qui hoc certamen *allegorice* interpretantur, tam prout à *Zachariâ*, quam prout à *Judâ*
D de-

describitur, pro certo ponentes, hunc illum respicere, ex eoque hanc historiam desumpsisse; quam sententiam, si sufficienter posset probari, id profectò commendabilem redderet, quod hâc ratione non opus foret, ad Liberum aliquem Apocryphum V. T. vel ad Traditionem Judaicam, vel ad immediatam revelationem, tamquam fontem, ex quo hauserit ista Judas, confugere; Ita verò suas illi rationes subducunt: Sunt a) qui nomina, *Michaël Archangelus* & *Satan* seu *Diabolus* in significatu suo proprio relinquentes, nisi quod *Michaël* ipsis sit *Christus*, solam phrasin *σῶμα Μωσείας* metaphoricè accipiunt; Atque huc pertinet α) FR. IVNIVS, in *Parall. SS. sub fin.* cui *Michaël Archangelus* est *Christus*, Deo plane æqualis, & Princeps Angelorum, Zach. III, 1. Angelus Jehovæ, & v. 2. Jehovah propterea dictus; *Diabolus* apud Judam, & *Satan* apud Zachariam, ex ipsius non minùs quàm receptâ sententiâ est Caput angelorum lapsorum; *Corpus* autem *Mosis* non proprie sed *figurate* accipi debere existimat, videlicet non de isto corpore, quod in monte Nebo, in vertice collis, qui situs est è regione Hierichuntis, mortuum, in valle terræ Moabiticæ à Deo sepultum est, ut legitur Deut. XXXIV, 6. sed de veritate ac complemento Legis à Mose datæ, cujus complementi, quod est in Christo, & *Corpus* adpellatur in oppositione ad umbras Leviticæ Col. II, 17. antitypus fuerit *Josua*, Sacerdos maximus, cujus adversarius erat *Satan* Zach. III, 1. Atque ab hâc sententiâ in summâ rei non longe abeunt IO. VAN DER WAYEN, PETR. VAN HOECKE, & RYARD. ANDALA, quibus corpus Mosis est *corpus umbrarum Leviticarum*. Pertinet huc β) H. HAMMONDVS, qui corpus Mosis interpretatur de *Populo Israelitico*; *Id enim*, inquit, *de quo disceptarunt Michaël & Diabolus, fuit*

fuit instauratio Hierosolymæ & Cultus divini publici inter Judæos; Corpus Mosis autem vocatur à Judæa populus Judaicus ex usu apostolorum, qui populum Christianum adpellare solent Corpus Christi; Provocat etiam ad II. Macc. XV, 12. ubi Omias legitur orasse pro toto corpore Judæorum, de quo loco tamen non admodum habet, quod sibi gratulari queat, cum in Græco legatur: τῷ παντὶ τῶν Ἰουδαίων σῶσθαι, non verò σώματι. γ) accensendus quoque est huic classi Anonymus ille apud WITSIVM, Mel. Leid. p. 483. qui per Corpus Mosis intelligit Legem Mosis, seu Systema Legum Mosaicarum, quod æque adpellari queat Corpus, ac Systema LL. civilium Corpus Juris; quo supposito evincere conatur, reverà Michaëli & Diabolo disceptationem fuisse super Lege Mosaicâ; vid. WITSIVS c. I.

§. XXV.

Uti verò Auctores, §.pho præced. nominati, omnes ex parte saltem Dicta nostra metaphoricè exponunt, ita b) alii longius procedunt, ac totum hoc Certamen, tam quoad partes litigantes, quam quoad argumentum seu materiam disceptationis hoc modo interpretantur. a) Partes litigantes ipsi, ab unâ parte, sunt Michaël aliquis, h. e. Princeps tùm temporis populi Judaici, Serubabel, qui Archangelus dicatur ceu primarius Dei Cyrique Legatus, ad promovendam Hierosolymæ Cultusque Sacri restorationem missus, unâ cum Josué, Summo Sacerdote, quem admodum ex Esræ & Nehemiæ historiâ constet; ab alterâ verò parte διάβολος & Satanas, h. e. Judæorum adversarii apud Regem Perfarum, Tattenai & Schtarbosnai, Syriæ Judææque Præsides, qui restorationem Urbis Templique

plique quovis modo impedire conati sint, & quibus Serubabel *modestissime* responderit, Efr. V, 11. (s. β) *materialiam* certaminis faciunt non corpus Mosis propriè ac physicè sic dictum, sed *figuratum & politicum*, nempe Rempublicam V. T. judaicam, quæ *corpus Mosis* dicatur, quod Mediator illius testamenti & caput istius populi Moses fuerit, æquè ac Ecclesia Christiana *Christi corpus* appelletur, quia Christus Mediator & Caput illius est; Ita H. B. STARKIUS in Not. Sel. p. 159. qui sibi vel ex toto vel ex parte consentientes laudat I. A. SCHMIDIVM in *Disp. de Morte Mosis* §. 44 - 62. B. H. GEBHARDVM in *Comment. ad h. l.* G. OLEARIVM in *Diff. de Transfiguratione Christi* p. 20. & imprimis I. V. HEYDENIVM in *Disp. de Resuscitatione Mosis* §. 16-27. E recentioribus calculum adiecit IAC. CARPOVIUS *Theol. Dogm. P. I. §. 1165*. Schol. IV. 10. CLERICVS autem in *Notis ad Ham.* licet in reliquis *ὁμοίωσις*, in eo tamen suo fruitur ingenio, quod Angelus ei non est Serubabel, sed propriè *Angelus Domini*, cujus ministerio Deus illorum Præsidium, Judæis adversantium, calumnias & molimina infregerit.

§. XXVI.

Quamquam verò omnes modò allatæ expositiones allegoricæ ingenium spirent, magis minusve, alii tamen B) impetrare à se nequeunt, ut sensum horum Dictorum literalem, proprium ac nativum, Lectori ex naturali dictionis genio sponte se offerentem, deserant, ac propterea statuunt, totum hoc Certamen propriè ac secundum literam ita contigisse, prout abs Judâ narratur. Dabimus a) rationes eorum contra interpretationem *allegoricam*, b) interpretationem *literalem* cum rationibus suis.

a) Al-

a) Allegoriam ideò non admittendam censent, quia α) per principia hermenevtica (γ) à sensu literæ non est recedendum, atque ad tropicam significationem deveniendum, nisi evidens & summa id postulet necessitas; Talis autem non est quævis adparens difficultas, aut incommodum aliquod imaginarium, sed si propria significatio manifestè absurdi quid contineat, aut tot laboret difficultatibus, ut impropria præferenda sit; Atqui historia Judæ, propriè accepta, β) nil aliud incommodi habet, quàm quod nullibi in S. Codice legatur, adeòque Judas à re Christianis Exjudæis ignorâ, & per ipsum demùm revelatâ, argumentetur; Sed si hæc tantùm difficultas sensum proprium premat, quod nusquam in V. T. paginis hæc contentiõnis angelicæ historia legatur, ratio ionica nondum adest, cur allegoricè sit interpretanda; quis enim ignorat, dari ἀπαιε λεγόμενα, quæ sanè omnia hoc modo metaphoricè exponenda ferent, quod absurdum; Deinde non sequitur: hoc vel illud in V. T. non legitur, Ergò Judæis planè ignotum fuit; Potuerunt enim per traditiõnem vel alio modo aliquid de eo inaudivisse; neque etiam in se absonum est, argumentari apostolum à factò, per ipsum demùm revelato. γ) quid, obsecro, absurdi inest huic relationi è mundo Spirituum, quod Angelus aliquis Bonus ac Malus disceptaverint aliquando de Corpore Mo-
 sis, cum aliunde satis constet, multum tam illis quam his in res humanas potestatis esse? Hominibus, mundo visibili immerfis, res mundi invisibilis non admodùm familiares sed peregrinas esse, haud mirum, neque tamen propterea pro grandibus absurdis statim reputandæ sunt, aut manifestatio illarum refugienda.

§. XXVII.

(γ) Vid. I. I. RAMBACHII *Instit. Herm.* S. p. 58. ff.

β) Præcipuum, si non unicum, causæ suæ præsidium Interpretes allegorici quarunt in *Parallelismo* loci Zach. III, 1. 2. quem tamen *per omnia* parallelum esse evincere nequeunt, nam reperiunt quidem in eo alteram litigantium partem, *Satanam*, & formulam, *Increpet te Deus!* sed longè plura in eo, multo quidem sed frustrane conatu, quærunt; Quodsi enim s) ut prior classis Interpretum allegoricorum facit, per *Michaëlem Archangelum* apud Judam intelligant *Christum*, qui Angelus Jehovah & Jehovah dicitur apud Zachariam, sibi adversas habent omnes istas rationes, quas suprà attulimus *partim* contra Angelum increatum, *partim* pro Angelo creato; Si autem cum Classe *posteriori* Angelum creatum, cujus nomen proprium sit *Michaël*, malè ipsis convenit cum Zachariâ, qui, ut modo dictum, v. 1. de tali *Angelo Jehovah* loquitur, quem mox v. 2. *Jehovam ipsum* adpellare potuit; neque enim per *μεσάνθρω* (quâ brevitatis causâ unum quandoque verbum pro duobus ponitur,) aut per *ἄγγελον*, Angelus Jehovah Jehovah hic dicitur, quia scil. Dei partes agebat, uti GROTIUS vult ad Zach. III, 2. Sic enim per omnem S. Scripturam confusio inveheretur personæ *missæ & mittentis, Legati & Legantis, Servi ac Domini*, ut in ejusmodi relationibus nihil certi relinquatur. (z) Si *denique* cum aliis ex Classe posteriori Michaëlem Archangelum faciant *hominem*, v. g. Serubabelem, eadem illos difficultas premit, quam modò tetigimus; Utcumque enim Legatus Dei is fuerit ac Princeps populi sui, *Jehovah* tamen adpellari sine sacrilegio haud potuit, aded-

(z) Vid. CALOVIVS in Bibl. illustr. ad h. l.

adeoque verè in Scyllam ruunt, dum charybdim circa hunc locum evitare volunt.

§. XXVIII.

ב) Locus Zachariæ nil habet de Corpore Mosis; Sive enim per hoc intelligas complementum Legis Mosaicæ in Christo, sive corpus umbrarum Leviticarum, sive Populum Judaicum, sive Volumen Legis, nil horum erat materia disputationis inter Michaëlem & Diabolum; sed potius Investitura summi Sacerdotis Josuæ, quam impedire voluit Satan, ut contextus docet; Neque ullo idoneo Scripturæ exemplo probari potest, quidquam eorum, quod alii per corpus Mosis indigitari volunt, ullibi hoc nomine insigniri. Planè igitur nostra facimus, quæ WITSIUS l. c. p. 484. hanc in rem solidè differit: *Vix est, ut qui Judam de Mosis corpore loquentem audit, aliter illud, quam proprio significato intelligat, & de Christi Sacerdotio, vel populo Israëlitico, aut Lege Mosaicâ cogitet, nisi, aliunde motus & inductus, multis meditationibus simplicem dictionem vexaverit; Et quæ tandem probabilis ratio assignari potest, cur tam obscuro sermone, & à nemine forsitan mortalium per quindecim secula intellecto, uti voluerit Apostolus, & vocem σάραρ aliâ mente usurpare, quàm in omni SS. Literarum contextu habet?*

§. XXIX.

Ceterùm VITRINGA quidem *obs.* SS. L. IV. C. IX. §. XXXV. modum sibi reperisse visus est, quo Apostolus Judas felicissimè in concordiam redigi possit cum Zachariâ, si nimirum statuatur, Judam primitùs scripsisse, περι

τῆ Ἰουῆ σώματος, de corpore *Josue*, hodiernam verò lectionem esse à manu imperitioris Bibliographi, qui cum nihil in Scripturis memorabile legisset de corpore *Josue*, sed contrà ex Historiâ S. intellexisset, quid circà corpus *Mosis* singulare accidisset, nec intereà de loco *Zachariæ* cogitaret, *Josue* nomen in illud *Mosis* commutaverit. Sed dolemus, Virum Doctissimum nimio ac præpostero *Zachariam* & *Judam* conciliandi studio eò abreptum fuisse, ut contrà omnium codicum ac versionum fidem loco nostro variam lectionem adfingeret: *Tardè*, inquit, & *raris casibus* eò venimus, ut in *Sacro textu* tale quid audeamus, nec nisi summâ cum humilitate & reverentiâ, sed durum telum necessitas id hoc in loco flagitat; At enim verò imaginaria est hæc necessitas; Declinare potuisset durum hoc telum, nisi πῶρον hoc ψῆδος animum ejus occupasset, *Judam* ex *Zachariâ* sua hausisse, & nil non tentandum esse, adhibitis quibuscumque mediis, etiam violentis, ut huic cum illo quàm optimè per omnia conveniat. Quàm certum est, ait, *Judam* his verbis respexisse locum illum *Zachariæ*, tam quoque certum est, non scripsisse, *Michaëlem* disputasse cum *Diabolo* de corpore *Mosis*. Nos assertum hoc planè invertimus: Quàm certum est, *Judam* scripsisse, πῆ τῆ Μωσέως σώματος, tam quoque certum est, eum aliam hinc commemorare historiam, quàm quæ apud *Zachariam* legitur. (aa)

§. XXX.

(aa) Provocat etiam VITRINGA c. I. ad aliam vitiosam lectionem, in loco parall. 2. Petr. II, 13. obviam, ac in omnes tantum non Codices editos pridem receptam, quando scilicet pro ἀγάπαις ibi legatur ἀπάταις. Ac sanè sunt 1.) Interpretes primæ caveæ, qui omnino voci ἀπάταις substituendam censeant vocem ἀγάπαις, e. g.

§. XXX.

Destructis allegoricæ interpretationis fundamentis
facile jam b) adstrui poterit altera illa, quæ literæ in-
hæret,

e. g. ERASMVVS *Rot.* ER. SCHMIDIVS, GROTIVS,
HAMMONDVS, C. M. PFAFFIVS, VITRINGA, HOM-
BERGIVS, alique, a) quia *Judas* in loco parall. ha-
beat ἀγάπαις, b) quia sic legatur in Codice Alexandrino,
& Barberiniano I. c) quia *Vulgatus*, consentiente Æthio-
pe, vertat: *in convivis suis*, d) quia verbum συνειμαχθ-
μενοι, convivantes, hanc lectionem suadere videatur;
Sed R. α) *Jude locus*, etiam in summâ rei nostro paral-
lelo sit, multum tamen à nostro differt, ἀγάπαις enim
construit cum voce σπιδδες. nec ἀγάπαις, quod vel ma-
ximè attendi meretur, addit pronomen αὐτῶν, sed ὑμῶν
quoniam imò Judam ἀγάπαις nominantem, ad quas Petrus suo
ἀπάταις alludit, lucem adferre voluisse hujus subobscuræ
locutioni, ac Petri mentem declarare, postea docebimus.
β) Codex *Alex.* hic quidem pro ἀπάταις habet ἀγάπαις,
sed v. v. apud Judam pro ἀγάπαις, quod omnes alii Codi-
ces habent, in eo legitur ἀπάταις, ut aded, quod iis, qui ad
ipsum provocant, unâ manu præbuit, alterâ rursus eri-
piat; & si ex eo, quod hic ἀγάπαις legit pro ἀπάταις,
sequitur, quod rectè legerit, idem etiam dicendum erit
de loco Pf. LXXVII, 36. ubi pariter pro ἠπάτησαν ha-
bet ἠγάπησαν, invito textu ebræo. Accedit, Codicum
bigæ, ad quam provocatur, opponi posse phalangem Co-
dicum, qui ἀπάταις habent. γ) *Vulgatus*, uti ex hoc loco
αὐτῶν substituit pronomini ὑμῶν apud Judam, ἐν ταῖς ἀγά-
παις ὑμῶν vertens: in epulis suis, ita voci ἀπάταις h. l.
ex Juda substituit ἀγάπαις, unum scilicet locum ex altero
hâc ratione correcturus, cum non perspiceret, quàm ami-
cè utrique apostolo, etiam sub ipsâ verborum & structu-
ræ sermonis dissonantiâ conveniat. δ) Cum Librarii obvi-
um magis & faciliorem quemque sensum substituere sue-
verint

hæret, ac antiquioribus non modò Interpretibus se probavit, sed etiam recentiorum plerorumque calculum

me-
 erat, ἀγάπαις ponere pro ἀπάταις, quàm hoc pro illo; ἀγάπαις enim cum συνευχαήμενοι faciliùs conciliare poterant, quàm ἀπάταις ε) pronomen reciprocum αὐτῶν apprimè quadrat ἀπάταις, non verò ἀγάπαις, hæ enim non tam erant hominum istorum, quàm totius Ecclesiæ, unde & factum esse existimamus, ut *vulgatus* & ER. SCHMIDIVS ἀγάπαις verterent *conviviis*, quasi tùm ἀγάπαις dicta fuerint *omnia convivia* inter plures amicos instituta, quod numquàm probari poterit. TERTULLIANVS certè in *L. adv. Gentes* haud obscurè indicat, *Agaparam* nomen Christianorum *conviviis Sacris* peculiare fuisse, *Cæna*, inquit, *nostra de nomine rationem suam ostendit, vocatur enim ἀγάπη, idquod dilectio penes græcos est.* Has ob rationes 2.) cum iis nos facimus, qui receptam lectionem ἀπάταις tuentur, ita quidem, ut simul haud dubitent, Apostolum voce illà ad ἀγάπαις illas, quas *Judas* nominat, per paragramma quoddam, ut BENGELIVS vocat, alluisse, hasque datà operà ἀπάτας adpellasse, tamquàm in quas illi quidem ἀγάπαις Christianas converterent, eo ferè modo, quo Paulus Phil. III, 2. περιτομῶν Judæorum per sanctam quandam Ironiam κατατομὴν vocat. Nimirum Pseudo-Christiani istius temporis ἀγάπαις Christianorum, h. e. fraternis illis conviviis πρὸς ἀπάτας, h. e. ad fraudes & deceptiones, præcipuè sexus sequioris, abusi sunt, ut loca docent ex *Oecumenio* & *Auctore Anonymo Catenæ Msc. Collegii oxon. novi* allata in *Mullio* & *Wolfii Curis*. Sic sanè verba: ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν optimè coherent cum verbo ἐντροφῆντες; Utique enim *deliciati sunt* isti *Seductores in fraudibus ac dolis suis*, quatenus iis ad libidines suas exercendas alendasque utebantur, *convivantes* cum Christianis. *Judas* autem v. 12. Epitola suæ propterea illos ἐν ταῖς ἀγάπαις Christianorum σπιλάδας, ma-

meruit, intelligi nimirum debere *Corpus Mosis physicum ac proprie sic dictum*, & quidem *exanime*, neque enim dubium adhuc videri debet, an de corpore Mosis *mortuo*, an *viuo* potius sermo sit? Haud defuere, quibus & *hoc* materiam contentionis existere potuisse visum est, si v. g. Satanas corpus Mosis *infans* noluerit ex aquis extrahi, quod BAXTERO, *Anglo*, in mentem hinc venit, vel idem plagis illud, ut Hiobi corpus, impetere voluerit, quo de alii cogitarunt, e. g. IOSVA ARNDIVS, non improbante WOLFIO in *Cur.* p. 357. sed meris hæc omnia conjecturis nituntur; *Corpus Mosis exanime* innui, vel id unum persuadere nobis potest, si in animum nobis revocemus, in ipsâ S. Scripturâ de corpore ejus *exanimi singulare quid* narrari, quod nulli mortalium præter ipsum contigit, nimirum illud à Deo, incognito cunctis hominibus loco, *conditum fuisse*, ceu expresse legitur Deut. XXXIV, 6. (bb) Certè

maculas esse dicit, atque sic, quod Petrus acute subinuit, aperte ac libere exprimit, scil. ἀγάπαις, ad quas Petrus voce ἀπάταις tantum alluserat; Quippe Agaparum Christianarum *macula* illi fuerunt, quia in ἀπάταις mutarunt ἀγάπαις. Atque hinc jam facile potest ratio reddi, cur Judas ἀγάπαις addat pronomen ὑμῶν, vestris, Petrus autem ἀπάταις pronomen αὐτῶν, suis, quod GROTIUS temere è textu proscribit, idè tantum, quia sibi obstare videt, quo minus pro ἀπάταις legat ἀγάπαις.

(bb) Postquam scil. in apice montis Pisgah mortuus esset secundum verbum Domini, c. l. v. 5. Reliquas circumstantias mortis ejus Scriptura tacet; Curiositati verbò Judaicæ debemus, quod IOSEPHVS *Antiq. Jud. L. 4. sub fin.* narrat: *Cum post mutuos complexus Eleazaro & Josuae*

tè, sicut hoc ipsum, *ex parte Dei*, procul dubio grandes suas rationes habuit, ita, *ex alterâ parte*, eundem hunc honorem, corpori Mosis, servi sui, à Deo exhibitum, *Diaboli* invidiam provocasse, pariter nullum est dubium; Cum itaque Deus, ringente licet Satanâ, ministerio Archangeli Michaelis (cc), ut verisimile est, uteretur in clandestinâ Mosis sepulturâ, idèò forrè, ne vel Israëlita vel alii tanti Prophetæ reliquiis, sive ad idololatriam, sive ad necromantiam (dd), aliasque superstitiones magicas abuterentur, *Satanam* contra *illud* impedire, *hoc* autem actu ipso obtinere voluisse, & cum non posset, conviciis in Deum & Archangelum sæviisse, admodum probabile est. Disceptatio certe fuit inter Archangelum & Diabolum, etiamsi definire haud queamus, quid intenderit propriè *partim* Deus, occultatione corporis Mosis, *partim* Diabolus eo, quod illi se opposuit? Num *hic*, ut modò dictum, latere noluerit sanctas hascè reliquias, ut occasio essent Israëlitis Idololatriæ seu necromantiæ, quod plurimis placet? num, exaggeratis coràm tri-

valedixisset, & cum illis adhuc loqueretur, *repentinâ nube circumdatus, in vallem quandam raptus & inconspicius factus est.*

(cc) Verba textûs Deut. XXXIV, 6. excludunt quidem ministerium *hominum*, dicitur enim *his* ignotum mansisse Mosis sepulcrum, sed non ministerium *angelorum*; Ex his verò Deum speciâtim *Michaëlis Archangeli* operâ usum esse, non sine maximâ veri specie colligitur ex loco *Jude*.

(dd) Istâ ætate vicinis gentibus familiarem, Deut. XVIII, 11. à quibus ad Judæos quoque transit, 1. Sam. XXVIII, 7. fqq.

tribunali divino hujus Viri peccatis, postulaverit, ut, animâ ejus Cælo exclusâ, corpus ejus ipsi in prædam cederet, ad exercendam in eo omnem sævitiam suam? num denique *resuscitationem* ejus impedire voluerit, uti B. BENGELIVS cum nostratium multis suspicatur (ee)? tunc ignoramus; Sufficit, vere ac proprie aliquando contigisse, quod Judas hîc commemorat, certamen de corpore Mosis, id quod tueri nos jubent rationes sequentes:

§. XXXI.

Immunis est hæc sententia à difficultatibus, quæ allegoricam Dicti nostri interpretationem premunt, & fundata est in nativâ vocum potestate, adeoque suâ simplicitate commendat. (β) Quamvis de ipso Certamine super Corpore Mosis defuncti nil in Codice sacro legamus, legimus tamen, quod *causa* illius seu occasio esse poterat, Deut. XXXIV. γ) hanc historiam è *Traditione veteri* Judæis omnibus, indeque etiam converfis, notam fuisse, atque ut notam illis à Juda heic supponi, (κ) recte colligitur ex verbo ὑπομνήσαι v. 5. Ep. Judæ, quod sane, uti ad omnia exempla hactenus exclata v. 5, 6, 7. sic ad hoc quoque referendum est (ff). (δ) Fidem superat, apostolum, id h. l. omni studio agentem, ut turpitudinem

(ee) Nuspiam certe Scriptura eum resurrexisse negat, aut quidquam docet, quod conjecturæ huic adversum esset, sed ea potius alicubi tradit, quæ eandem maxime reddunt verisimilem; vid. Matth. XVII, 3.

(ff) Urget hoc verbum etiam GVIL. SVRENHVSIVS in Βιβλίω καταλλαγῆς p. 702. in fine.

nem hæreticorum sui temporis perspicue demonstraret, *historiæ prorsus ignotæ* prima solum capita brevissimis tangere, & ex hac obscurâ enarratione nihilominus argumentum magni momenti adversus hostes veritatis ducere; Ipsâ igitur *brevitas* narrationis, cui tamen grande ad eod confectarium superstruit, argumento est, eum rei non plane ignaris ista scripisse. Quum verò his, ut supra docuimus, è *Zachariâ*, simile quidem sed non *idem* narrante, haud potuerit nora esse illa historia, nil superest, quàm ut eam credamus haustam esse *vel* è Libro quodam Veteri, licet apocrypho, *vel* è Traditione, non vagâ illâ quidem, sed per Catechesia Veterum in Ecclesiâ Judaicâ propagatâ.

§. XXXII.

Ad illum fontem recurrit GROTIVS, provocans ad librum quendam, מִשְׁרַח מֹשֶׁה *Decessus Mosis*, Græcè Ἀνάληψις Μωσέως dictum, cujus etiam ORIGENES & EPIPHANIVS mentionem faciant, nec non ad alium quendam sub tit. דְּבַרֵי הַיָּמִים שֶׁל מֹשֶׁה *verba dierum*, seu Chronicon, *Mosis*, de quo tamen ipse ABEN ESRA dicit, vana esse, quæ in eo existent, omnia. LVD. CAPELLVS, SVRENHVSIVS, aliique è libro antiquissimo, *Rabbotb* dicto, qui plurimas allegoricas & mysticas explanationes in Pentateuchum continet, prolixam in medium adferunt fabulam de *disceptatione* Sammaëlis & Michaëlis super animâ & vitâ Mosis, quam potiora historiæ abs Judâ enarratæ capita complecti negari nequit, licet etiam plura peregrina admixta habeat; Enimvero recte alienum ab hoc fonte animum profitentur CALOVIVS & WITSIVS, *partim*, quia probari nequit, id genus scripta

scripta jam Apostolorum ætate existisse, & longe credibilis est, illa hæc inferiora esse, *partim* quia cum miculã veri, quæ libris istis forte inerat, necessariò multa simul *fabulosa* ex iis hausissent Judæi, quæ refutare prius, aut Christianos saltem de iis caute legendis monere debuisset Judas, antequam adprobaret suo calculo, quod ex illis didicerant.

VIXXX 2
§. XXXIII.

Præstat igitur, ex altero fonte, scil. ex Traditione notitiam hujus rei apud Judæos repetere; Quamquam enim sint, qui largiantur, lectoribus hujus Epistolæ plane ignotam fuisse hanc historiam, antequam Judas eam revelaret, qui & ipse nonnisi ex immediatâ revelatione ac inspiratione divinâ illam habuerit, ut CALOVIVS in *Bibl. ill. ad h. l.* WOLFIVS in *Curis*, CARPZOVIUS in *Crit. S. p. 857.* minus tamen id nobis verisimile videtur, ex eo, quod omninò Judas aliquam rei notitiam supponere videtur apud Christianos Ex Judæos, ut supra ostensum fuit; Plane igitur consentientes nos habet laud. WITSIVS, quando cit. loc. p. 484. seq. scribit: *Nilil vetat credere, mansisse hanc historiam in memoriâ Israëliitarum ex αὐτὴν λόγῳ Veterum, quæ longinquâ traditione ad apostolorum ætatem pervenerit: eam autem traditionem erroneam non esse, Spiritûs S. instinctu didicisse ac docuisse Judam; quod eò minus mirum videri debet, quum non aliunde illam Henochi prophetiam habeat, quam promittit v. 14. — Atque ex hæc ipsâ traditione suam fortassis originem traxere fabulose istæ Hebræorum narrationes — uti fictionibus solet involvi veritas.* Distinguiamus ergò traditionem genuinam, puram, per catechesin in Ecclesiâ oraliter propagatam, à vagâ, successu temporis fabulis conspurcatâ, ac proinde ab Ecclesiâ

Ecclesia namquam communi consensu agnita, & iustissime illi poterimus adscribere notitiam Judæorum de hoc certamine angelico; Sufficit, ipsam historiam nunc *Divinus* & *canonicam* esse, postquam Judas suæ illam Epistola inferuit.

§. XXXIV.

III.)^{tium} momentum in Dicto nostro Apostolico, idque scopum J de proxime attingens, concernit *modestiam*, quâ usus est Archangelus in certamine cum Diabolo. Testantur illam verbi: *ἐκ ἐτόλμωσε κρίσιν ἐπιτελεῖν βλασφημίας, ἀλλ' εἶπεν Ἐπιτιμῆσαι σοι Κύριος.* Adeoque Archangelus 1.) abstinuit a Judicio condemnationis Diabolo cum conviciis seu maledictis inferendo, contra autem 2.) Domino commisit Judicium; Quoad *primum* probe notanda est A) phrasis: *ἐκ ἐτόλμωσε* quæ proprie significat: *non ausus est*, hoc vero cum ii, quibus Michael est Christus, minus in hunc quadrare cernerent, mitius illud exprimere conati sunt per: *non sustinuit, in animam non induxit, displicuit ei, non consultum duxit*, v. g. GATKERVUS in Polo ad h. l. aliique, à WOLFIO in Cur. ad h. l. p. 358. seq. nominati (hh); Provocant hoc sine tam

(gg) BLACKWALLVS in *Class. SS.* p. 241. f. pariter mitiorem verbi *ἐτόλμωσε* notionem præferendam censet, non tamen ex eâ ratione, quia Michaël sit Christus, in hunc vero rigidior ejus notio haud quadret, nam Archangelus h. l. ipse est angelus *creatus*, sed quia melior omnino sit ea versio, quæ non metum aliquem, sed sapientiam & nobile quoddam fastidium, à linguâ maledicâ, omnibus

tàm ad Scriptores græcos profanos, quorum loca videantur apud Auctores citatos, quàm ad loca quædam N. T. Rom. V, 7. XV, 18. Sed *illa* quidem, si curatius inspiciantur, *partim* aliena sunt, quum scilicet ab usu verbi τλήμι seu τλάω, quod *sustinere* significat; argumentantur ad usum verbi τολμάω, *partim* significatum *audendi* commodissime admittunt, quod *posterius* vel maxime etiam valet *de locis è N. T.* in subsidium vocatis, cum absque controversiâ *audaciæ* sit, vitæ periculo ac morti ipsi se objicere, & reverà *nimum ausus fuisset* Paulus, si quidquam, Christo per eum non operante, locutus esset. Deinde *contextus ipse* interpretationem mitiorem plane respuit, *partim*, quia mox diserte additur, Archangelum Deo iudicium permisisse, adeòque vere *audacia* fuisset, condemnatione suâ & conviciis illud antevertere, *partim*, quia *versu seq.* Angelo ἐ τολήσαντι, opponuntur tales, qui *ausi sunt* facere, quod ille non est ausus, τολμηταί, εἰ τρέμοντες βλασφημῶν, ceu Petrus in loco parallelo id exprimit. LUTHERVS vertit: *durste nicht*, quod verbum h. l. non æquipollet τῶ licere, sed τῶ *audere*, quum quis scil. aliquid facere præsumit, quasi *liceat*, quod tamen licitum non est, vid. I. Cor. VI, 1. Si jam porrò quæras, *cur* non ausus sit Archangelus? recte respondetur: non id in causâ fuisse, quod *male sibi metuerit à Diabolo*, licet TIL-

L O L omnibusque verbis, quæ ullam conviciandi speciem præ se ferunt, neque alias ob rationes decent, abstinendi, archangelo vindicat. At vero inanis est hic BLACKWALLI metus, ne, premendo verbum ἐτόλμησε, Michaëli aliquid tribuatur, Archangelo indignum. Metus profectò seu reverentia Dei, Supremi Iudicis, vel maxime illum decebat; Eundem verò à potentia Satanæ sibi metuisse, supra ipsimet inficiati sumus.

F

LOTSONIVS, *Anglus*, tale quid suspicatus sit, teste DODDRIDGIO in *Paraphrasi, germanice versâ, ad Judæ v. 9. notâ i.*) Quis enim dubitet, Archangelum partim propriam, partim Dei Potentiam, quam sibi in auxilium paratissimam novit, ab omni metu securum præstitisse? vera potius ratio hæc erat, quod omnia *decorè* agere volebat, in Reservata Dei, Supremi Judicis, non involare, Diabolo se dissimillimum demonstrare, adeoque modestiâ magis eum vincere, quàm convicia conviciis rependere.

§. XXXV.

B) κρίσις βλασφημίας apud Judam idem dicit, quod κρίσις βλασφημίας apud Petrum; κρίσις enim notat *judicium condemnationis* (hh). Epitheton βλασφημίας verò & genitivus βλασφημίας connotat *convicia, seu maledicta*, judicio condemnationis juncta. Conf. quæ §. XII. dicta sunt. Ἐπιφέρειν τί τινι, plerumque in malam partem accipi, PRICAEVS observat ad h. l. idque etiam docent loca, abs RAPHELIO, ex *Herodoto, Polybio & Herodiano*, ad Act. XXV, 18. & nostrum hunc locum, adducta; Heic certe ἐπιφέρειν τινι (nam subaudiendum est ex antecedentibus τῷ διαβόλῳ) aequipollet τῷ φέρειν κατὰ τινος, ferre *adversus* aliquem, 2. Petr. II, 10. Quando itaque h. l. dicitur,

(hh) De variâ potestate vocabuli κρίσις vid. ER. SCHMIDIVS in *Annot. ad N. T.* p. 736. GROTIUS κρίσις βλασφημίας seu βλασφημίας est *ultio*, quam quis sibi fumat maledicendo; ac sanè LXX. Ebraëum שָׁפַט, ultio, per κρίσις vertunt Prov. VI, 34. Esai. XXXIV, 8. XXXV, 4. Sed minus hæc notio quadrat in verbum φέρειν & ἐπιφέρειν, nec in N. T. illa in usu est. Melius congruit notio *sententiæ judicialis*, unde VLENBERGIVS, LUTHERVS, PISCATOR, REIZIVS & BELGAE vertunt: Urtheil.

citur, non ausum esse Michaëlem Archangelum, κρισιν επρευ-
 κειν βλασφημίας τῷ διαβόλω, sensus hic est, Eum sibimet-
 ipsi audaciam id interpretatum esse, h. e. audax facinus,
 quo limites potestatis à Deo sibi concessæ migret; ac in
 jura majestatica Dei Supremi Judicis involet, si in Diä-
 bolum, licet vere nullas non diras meritum, coràm Deo,
 (παρὰ κυρίω, ut Petrus habet) sententiam condemnationis
 ferret, atque maledicta ejus maledictis retunderet, ideoque
 Dei, cujus est condemnare & maledicere, præsentiam re-
 veritum, à condemnando & maledicendo abstinuisse.

§. XXXVI.

Uti verò Archangelus κρισιν sibimet ipse non sumsit,
 ita 2.) illam Deo commisit; Ἄλλ' ἔπειν, inquit apostolus,
 επιτιμῆσαι σοι κύριος, observetur A) post ἀλλὰ subaudien-
 dum esse μόνον, sed hoc tantummodo dixit; Solet enim
 hæc particula exclusiva tam à sacris quàm ab externis
 Scriptoribus omitti, quando sensus eam requirit, & sub-
 intelligi jubet. B) Is, cui judicium commisit, est κύριος,
 quæ adpellatio responderet ebrææ זכך Zach. III, 2. ubi
 LXX. pariter habent κύριος. Ipse etiam Michaël, tam-
 quàm Archangelus, erat κυριότης, sed non κύριος antono-
 mastice talis, multò minus Jehovah. C) Ebraum עָי
 est futurum optative intelligendum, uti contrà in græco
 optativus επιτιμῆσαι non excludit futurum; norat enim
 Archangelus, Deum id certò facturum. Verbum עָי
 LXX. tantum non ubique vertunt per επιτιμῆν, etiam
 illis in locis, ubi non construitur cum præpositione εἰ,
 quo in casu aliàs ΒΥΧΤΟΡFIVS post *Aben-Esram* putat,
 vertendum esse, *disperdidit*, v.g. Ps. IX, 6. CXIX., 21. (ii)

Hoc

(ii) Quod discrimen tamen aliis non videtur attendendum
 esse; vid. GELIIVS & VVRECKIVS ad citata Psalmorum loca.

Hoc certe loco, & alibi, verba hæc, de Deo usurpata, non correptionem seu objurgationem *verbalem* tantum, ut v. g. Gen. XXXVII, 10. sed vel maxime *realem* & cum effectu conjunctam denotat; *Dominus te increpet!* idem hic est, ac si dictum esset: *Deus te importunum ac iniquum accusatorem ad silentium redigat, à tribunali suo severe depellat, atque, ne posthàc interpelles, compeecat, coerceat!* (kk). Ceterum D) hic ipse consensus Judæ cum Zachariâ in unâ, eâdemque formulâ imprecandi iis adstipulari vetat, qui nihilominus hanc formulam non respicere credunt locum Zachariæ, sed alia potius V. T. loca, quæ *increpationes* divinas continent, e. g. Psalm. IX, 6. XVIII, 16. LXVIII, 31. &c. Nimirum ut Interpretes sæpe studio evitandi unum extremum abripi sese patiuntur in alterum, ita hi omnem Judæ ad Prophetam respectum sibi penitus negandum esse existimant, ne alii concessum sibi qualemcumque respectum, ultrâ quàm par est, extendant; Nos non videmus, quare difficiles nos præbere debeamus in concedendo aliquo respectu ad verba Zachariæ, cum ex consensu unius cujusdam pharæos seu formulæ in utroque loco nondum sequatur *identitas* rei quæ utrimque narratur. Si multum largiamur, concedere possumus cum WITSIO c. l. p. 485. (verbis tamen illius paululum ad nostram sententiam inflexis) quod, cum non solum dicta Dei, sed & acta ejus, sapienti analogiâ sibi invicem

re-

(kk) LUTHERVS tom. 4. Jen. Germ. fol. 256. emphasin verbî sic exprimit: Gottes Schelten ist so viel als dem Teufel wehren, und abschrecken, daß er sein Fürnehmen durch Gottes Gewalt mus lassen, deinde verò cum hâc imprecatione confert votum Pauli Rom. XVI, 20. Addi etiam potest locus Apoc. XII, 9. 10. - ἰβλῖθῆ - κατ᾽ ἐβλῖθῆ

respondeant, non absurdum cogitatu sit, voluisse Deum in restauratione politicae Israelis, post reditum ex Captivitate Babylonica, Josuae Sacerdoti (vel Zachariae potius) visionem aliquam exhibere, in qua replicatio analogica esset rei antiquissima circa ejusdem politicae primordia gestae; Neque tamen propterea necesse est, ut idem utrinque fuerit contendendum par, idem contentionis argumentum.

§. XXXVII.

omni Supereft IV.) tum momentum tractationis nostrae: num exemplum hoc probet, quod probandum erat? scil. indignitatem facti, de quo antea locutus erat, cum perverfos suae aetatis homines dominationem contemnere & dignitates blasphemare diceret. Uterque Apostolus, si nostrae stare liceat sententiâ, in eo est, ut Christianis sui temporis ad animum revocet, quam detestabile crimen sit, Magistratus politicos, à Deo constitutos, eosque etiam ethnicos, ac potentiâ suâ abutentes, (talibus enim tum suberant Christiani) sub praetextu libertatis christianae, aspernari, & maledictis incessere; Jam id ipsum *Apostolus Petrus* sic probat: Angeli, robore ac potentiâ omnibus Magistratibus hujus mundi majores, non tamen, ubi ipsis certamen est cum illis, judicium sibi in eos arrogat, iisdemque maledicunt; Quanto minus igitur homines id facere praesumant erga Magistratus suos, robore ac potentiâ ipsis longè superiores, & quibus Deus illos subjecit? *Judas* verò, qui praesentes jam cernebat, quos *Petrus* venturos praedixerat, ob hanc ipsam rationem argumentum Petrinum fortius stringit, ac ne *Archangelum* quidem, vel tum, quando ei cum ipso *Diabolo*, non saltem cum Magistratibus Mundi, certamen erat, tale quid ausum fuisse asserit. Uterque argumentatur per קל וְרוּחַר, ut

Ebraei dicunt, h. e. per illationem à *majori* ad *minus*, & utrumque argumentum, in unum fufum, hùc redit: Si ne *Angeli* quidem ergà *homines* in dignitate positos tale quid audent, imò nec *Archangelus bonus* ergà *Archangelum malum*, quàm quæſo indignum, quàm abominabile est, homines talia audere adverſus homines divinam majestatem in terris quodammodo repræſentantes? Quis in hoc ratio-
cinio *vim probandi* defideret?

§. XXXVIII.

Diſſeruimus hucusque de *ipſo facto* indigniſſimo §. VII. XII. & de *indignitate facti* §. XIII. XXXVII. nunc & de *funesto ejus eventu* quædam ſubjungenda ſunt, è v. 12. ac initio v. 13. apud *Petrum*, & è v. 11. apud *Judam*. Deprehendimus his in verbis 1.) exaggerationem *culpæ*, 2.) denunciationem *pœnæ*. 1.) *Culpæ* exaggeratur per id, quod de iſtis hominibus dicitur, eos, tamquàm *animantia ratione deſtituta, naturalia, nota in capturam & corruptionem, ea, quæ ignorant, blaſphemare*. Annotabimus nonnulla ad ſingula utriusque loci verba: Pronomen *demonſtrativum* *ἑτοι* reſpicit prædicata commatis 10. *κυριότητος - βλασφημῶντες*; Ad particulam comparandi *αἰς* obſervamus, ad *ima* hîc descendere Petrum in redarguendis *Seducitoribus* ſui temporis; Comparaverat illos angelis lapſis v. 4. hominibus diluvio merſis v. 5. & *Sodomitis*, v. 6. nunc planè *infra naturam humanam* eos deprimat, per comparationem cum *animantibus brutis*; *ἄλογα ζῶα* dum vocat, BOCHARTVS quidem in *Heroz. L. I. C. 2.* *ἄλογα* vertit *muta*, ſed hoc ſi voluiſſet Petrus, dixiſſet *ἄφωνα*, ut v. 16. conf. textus græcus Sap. XI, 16. ubi *ἄλογος* bis ſignificat *irrationalis*; Epitheton *φυſικὰ* quorūſum referri debeat, dubium eſt; Sunt a) qui referunt ad verbum ſequens, *γεννημένα*, quaſi *φυſικὰ* dictum eſſet

effet pro φυσικῶς seu φύσει, naturaliter seu à naturâ facta
 five genita in capturam & perniciem; Sed dura est & in-
 solens locutio, φυσικὰ γεγεννημένα pro φυσικῶς seu φύσει
 γεγεννημένα. Unde & GROTIUS putavit, Vulgatum in
 suo Exemplari legisse φύσει, fingens hoc modo variam le-
 ctionem, cujus nullum in ullo Codice vestigium; ERAS-
 MUS contrâ suspicatus est, γεγεννημένα ex albo libri in
 textum irrepsisse, Petrum verò simpliciter scripsisse, φυ-
 σικὰ εἰς ἀλωσιν naturalia ad capturam, h. e. nata in captu-
 ram; Verùm quis sibi persuadeat, φυσικὰ idem esse quod
 nata, seu à naturâ facta? Vulgatus quidem γεγεννημένα in
 versione suâ omisit, deest etiam hoc participium in Codi-
 ce Steph. 17, sed omnes reliqui id habent, & Alexandri-
 num quoque id habuisse testatur rasura, quæ, ubi exstare
 debebat, observatur, unde mireris, WOLFIVM in Cur.
 duos numerare Codices. Rectiùs itaque b) epitheton,
 φυσικὰ, referimus ad ἀλογα ζωα, ut, quemadmodum
 prius epitheton, ἀλογα, notat animalia rationis expertia,
 ita hoc, per ἀσύνδετον adjectum, eam brutorum qualita-
 tem designet, quâ non ratione ducuntur, sed solâ naturâ,
 seu naturalibus motibus ac concupiscentiis, planè pendu-
 la ab imperio sensuum (11); Uti Judæ v. 19. ψυχικὸς δι-
 cuntur, quos anima mera, sine Spiritu, animat, ceu BEN-
 GELIVS in Gn. ad h. l. scitè ait, ita hoc loco, φυσικὰ,
 denotat animantia, nature suæ planè relicta, & præter
 illam omni principio nobiliori destituta. Γεγεννημένα, h. e.
 nata, & à Creatore destinata, εἰς ἀλωσιν καὶ φθορὰν, in
 capturam & corruptionem, HAMMONDVS activè interpre-
 tatur, nata ad capiendum & perdendum, instar animalium
 rapa-

(11) REIZIVS vertit: die (nur) natürlich, & BELGÆ:
 die de Nature volgen.

rapacium, quæ in aliorum perniciem intenta sunt, contentiente etiam versione vernacula CASP. VLENBERGII, A. 1630. primùm vulgatâ, & 1666. correctiùs editâ, quæ Romanensium manibus teritur, ita enim hæc habet: welche von Natur zu fahen und zu verderben geneigt sind. Sed meritò istum redarguit CLERICVS ex ultimâ voce commatis, ubi idèò dicuntur καταφθαρσιδαί, quia instar animalium sint, à naturâ destinatorum, ut capiantur ab hominibus & interficiantur.

§. XXXIX.

Jam sequuntur verba, quæ vel maximè culpam exaggerant: ἐν οἷς ἀγνοῶσι βλασφημῶντες: seu ut Judas habet, ὅσα μὲν ἐκ οἰδασι, βλασφημῶσιν. Cum utrumque verbum ἀγνοῶν & βλασφημῶν cum simplici accusativo constructi soleat, quæri solet, cur Petrus pro ἀ vel ὅσα ponat ἐν οἷς; GROTIUS ait, dictum hoc esse pro εἰς ἀ, sed neque ἀγνοῶν neque βλασφημῶν constructur cum præpos. εἰς, & is ipse locus, quem GROTIUS citat, habet simpliciter accusativum ἐμὲ. Alii ἐν per hebraïsmum positum putant ad modum præfixi כ, quod sæpè valeat *contra*, v. g. Num. XII, 1. verùm & hæc constructio verbi βλασφημῶν exemplò caret; alii ἐν valere hic censent περὶ, quod Isocrates cum verbo βλασφημῶν construat, sed dubitamus, an exemplum proferri queat adhibitæ præpos. ἐν loco περὶ. Tutissimum est, ἐν οἷς referre ad verbum proximum ἀγνοῶσι, hocque verbum *intransitivè* ac neutraliter accipere pro: ignorantem esse, unwissend seyn, hoc sensu: blasphemant ea, in quibus ignorantes sunt; ita fanè τὸ ἀγνοῶν usurpatur 1. Cor. XIV, 38. 1. Tim. I, 13. Ebr. V, 2. Ceterùm conferantur hæc, quæ §. X. dicta sunt.

§. XL.

§. XL.

Pœnæ denunciatio habetur in verbis Petri: ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρήσονται, κομιζόμενοι μισθὸν ἀδικίας· & ψυδα: ὅσα δὲ φυσικῶς, ὡς τὰ ἀλογα ζῶα, ἐπίστανται, ἐν τῶις φθείρονται. Quod I.) ad Petri verba attinet, A) φθορᾷ pertinet ad *culpam*, καταφθαρήσονται ad *pœnam*; ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρήσονται idem est, ac si dictum esset: φθείροντες ἑαυτοὺς καταφθαρήσονται, h. e. perditissimis suis ac corruptissimis moribus extremam sibi perniciem accersent, nam compositum καταφθαρήσονται eandem habet emphasisin, quàm Latinorum *malè perire*, i. e. omni modo, ac in perpetuum. BENGELIUS nervosè ita rem exprimit: *in corruptione suâ planè corruptentur: Pernicies iniquitatis justam habet mercedem, plenam perniciem miseriae.* Unde & B) mox in textu sequitur: κομιζόμενοι μισθὸν ἀδικίας· quæ verba cum præcedentibus intimè cohærent, ut suprâ §. V. jam monuimus. *Αδικίας* respicit φθορὰν, & μισθὸν respicit τὸ καταφθαρήσονται, adedque *culpa culpam*, & *pœna pœnam*; ἀδικία hic, ut GROTIUS benè annotat, *vitam extra leges* significat, conf. *adikos* v. 9. vox μισθὸς indicat *pœnam unâ cum justitia ejus*, est enim illa *merces* quasi injustitiæ debita, & quia pro *mercede laboratur*, simul innuitur, quàm *operosè* homines perniciem suam *querant*, quod ipsum Apostolus etiam v. 1. huj. cap. docere voluit phrasi: ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχὴν ἀπώλειαν. Verbum κομιζέσθαι propriè significat, *accipere* aliquid loco *mercedis*, remque ita datam *auferre*; sæpiusimè usurpatur in sensu lætabili de *præmio*, ut 1. Ep. Petri C. I. 9. V. 4. Eph. VI. 8. Ebr. X. 36. XI. 39. quandoque in sensu tristi de *pœna* Col. III. 25. & hoc loco, aliquando etiam *indifferenter* ad utrumque 2. Cor. V. 10. Cum itaque notionem *mercedis* involvat, quæ cuique pro eâ laboranti *optabilis* est, hoc simul subindicatur, peccatores *lata omnia* sibi aliis-

aliisque polliceri ex servitute peccati v. 19. huj. cap. donec
in fine se miserimè deceptos sentiant, Rom. VI, 21.

§. XLI.

Restant adhuc 2.) quæ Judas differit de funesto even-
tu, qui Impios antè à se descriptos maneat. Transmittit
nonnulla è priori hemistichio Petri in suum posterius, eos-
que in iis, quæ naturaliter, tamquàm animantia bruta sciant,
miserè perituros esse testatur; Sunt, qui hæc ad culpam magis
referant, quasi diceretur, eos turpissimè abuci, atque sic
magis magisque corrumpi iis, quæ naturali suâ cognoscen-
di facultate cognoscant, & quæ naturali instinctu appe-
tant, quâ ratione impuritatem istorum hominum ac effre-
natam libidinem hæc respicerent, sed locus parallelus
2. Petr. II, 12. docet, τὸ φθείρονται ad pœnam pertinere.
Hoc propriè vult Apostolus, homines istos, omni verâ,
spirituali & salutiferâ cognitione destitutos, imò spiritua-
lia, quæ non noverint, blasphemantes, naturaliter qui-
dem aliqua scire, h. e. ut BENGELIUS paucis multa di-
cit, per facultates naturales, de rebus naturalibus, mo-
do cognoscendi naturali & appetitu naturali, sed in hoc
reverâ nihilo meliores esse animantibus brutis, quæ pa-
riter multa naturaliter sciant, cum hoc non obstante,
imò per id ipsum, quod naturaliter sciant, ipsi sibi per-
niciem accerant. Pertinet huc quoque particula εἰ &
verbum ἀπώλετο versu seq.

T A N T V M.

01 A 6554

ULB Halle
002 931 222

3

vd18

R

DISSERTATIO PHILOLOGICO-CRITICA
QVA
LOCA NOVI TESTAMENTI
II. EP. PETRI C. II, ψ. 9 - 13.

ET
EP. IVDAE ψ. 8 - 10.
PER CONTINUAM Ανάκρισιν ET Σύγκρισιν
EXPENDVNTVR.

HANC
DEO CLEMENTER ANNVENTE
PRAESIDE
IMMANVEL HOFFMANN,
LINGVAE GRAECAE PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO,
ET DVCALIS SEMINARII THEOLOGICI
EPHORO,
PRO OBTINENDO GRADV MAGISTERII
DIE SEPT. MDCCLXII.
IN AVDITORIO PHILOSOPHORVM AESTIVO
PVBLICE DEFENDET
IOANNES FRIDERICVS WOLF, *Rietbenfis.*
SERENISSIMI STIPENDIARIVS ET MAGISTERII
PHILOSOPHICI CANDIDATVS.

TVBINGAE
LITTERIS ERHARDIANIS.